

Beantwoording technische vragen Perspectiefnota 2027 (PS 05/26)

Technische vragen van:

- [Fractie BBB](#)
- [Fractie Partij voor de Dieren](#)
- [Fractie PVV](#)
- [Fractie CDA](#)
- [Fractie ChristenUnie-SGP](#)

Technische vragen fractie BBB

Financieel meerjarenperspectief

Vraag 1

Kunt u de exacte onderbouwing geven van de verhoging van de knelpuntenbuffer naar structureel €30 mln/jaar, inclusief scenarioanalyse van het definitieve verdeelmodel Provinciefonds (bandbreedte -5% t/m -20%) en de doorwerking naar VBR 2028–2032?

Antwoord

De knelpuntenbuffer vormt een onderdeel van de totale vrije begrotingsruimte. Uitgangspunt is dat het college de vrije begrotingsruimte zoveel mogelijk reserveert voor de volgende bestuursperiode en dat we een knelpuntenbuffer aanhouden voor zaken waarover naar verwachting nog deze bestuursperiode een besluit moet worden genomen.

Indien de 'knelpunten' in deze bestuursperiode de in de knelpuntenbuffer gereserveerde middelen overschrijden, dan is het mogelijk om middelen uit de volgende bestuursperiode naar voren halen. De € 30 mln per jaar is gebaseerd op een inschatting van wat er nog op ons afkomt aan knelpunten deze bestuursperiode inclusief een inschatting van de herverdeel-effecten van een nieuw verdeelmodel Provinciefonds. Dit laatste is overigens afhankelijk van onderhandelingen in interprovinciaal verband, waarvan op dit moment de uitkomst nog onzeker is.

In verband met de onderhandelingspositie van onze provincie in interprovinciaal verband beantwoorden GS uw vraag ten aanzien van scenario's, bandbreedtes en doorwerking naar de vrije begrotingsruimte niet.

Vraag 2

Welke triggerwaarden en signaleringsgrenzen hanteert u om tussentijds bij te sturen op de knelpuntenbuffer (peildata en besluitmomenten)?

Antwoord

Bij ieder S&V-moment wordt een actueel overzicht gegeven van de stand van de knelpuntenbuffer. Op basis daarvan en van een inschatting van wat er nog benodigd is, wordt zonodig een voorstel gedaan om de knelpuntenbuffer op te hogen (zoals nu in de PPN is gebeurd).

Vraag 3

Welke normstand en onder-/bovengrens hanteert u voor de Rente- en Dividendreserve (R&D), en wat is de gevoeligheid bij ± 100 bps rente en $\pm 10\%$ dividendvolatiliteit?

Antwoord

Volgens het instellingsbesluit dat bij de Begroting 2026 was opgenomen is de ondergrens €0,- en de maximumstand is € 360 miljoen. De gevoeligheid is lastig te bepalen, aangezien we een zo gelijkmatig mogelijk vrijvalschema hanteren over de komende 15 jaar. Dat wil zeggen dat we ernaar

streven om jaarlijks ongeveer €100 tot € 200 miljoen vrij te laten vallen en her te beleggen. Als de rente in 2027 met 1% zou dalen dan zou dat betekenen dat we € 1 tot € 2 miljoen minder rente ontvangen. Aangezien het doelrendement van € 76,3 miljoen jaarlijks de komende jaren (tot en met 2031) wordt gehaald (zie ook Treasury Jaarplan 2026) is de gevoeligheid nihil.

Vraag 4

Wanneer en volgens welk toetsingskader besluit u in 2027 over eventuele afroaming van de R&D-reserve ten gunste van de vrije begrotingsruimte?

Antwoord

Er kan afgeroomd worden als de maximumgrens van € 360 miljoen zoals opgenomen in het instellingsbesluit bij de Begroting 2026 is bereikt, of als PS daartoe zou besluiten.

Vraag 5

Kunt u een overzichtstabel (stand, doel, type, bestedingsplan, vrijvalpotentieel) aanleveren van alle bestemmingsreserves en het tweejaarlijks beslispad voor vrijval?

Antwoord

Bij de begroting heeft u ingestemd met de nieuwe instellingsbesluiten. In het statenvoorstel bij de begroting hebben we aangegeven dat de administratieve verwerking bij de slotwijziging volgt en dat we voor het eerst in de jaarstukken het overzicht van de reserves volgens de nieuwe instellingsbesluiten presenteren. Dit overzichtstabel is dus op dit moment nog niet beschikbaar. Dit zal onderdeel uitmaken van de jaarstukken 2025.

In de bij de begroting opgenomen instellingsbesluiten is per reserve de functie van de reserve en de doelstelling opgenomen. Volgens het financieel statuut worden de bestedingsplannen minimaal iedere twee jaar geactualiseerd. Het opstellen van deze bestedingsplannen kunnen we pas doen als de reserves helemaal conform de besluiten bij de begroting en slotwijziging zijn verwerkt. De vrijvalpotentie volgt pas het opstellen van de bestedingsplannen. Planning is om eventuele voorstellen te verwerken in de 2e burap 2026 of de begroting 2027.

Vraag 6

U noemt mogelijke rijks compensatie Studenten-OV van ca. €30 mln (2 jaar). Graag uitsplitsing per jaar en de voorgenomen herbestemming indien structurele rijks dekking volgt.

Antwoord

Dit betreft een inschatting van een voorgenomen besluit van het Rijk als uitwerking van een [amendement Grinwis](#). Er wordt in Q1 2026 over besloten in de Tweede Kamer. Pas als er definitieve besluitvorming hierover is, vloeien de middelen o.b.v. van de basisafsprake terug naar de vrije begrotingsruimte. Over aanwending van de vrije begrotingsruimte gaan uw staten. Voorstellen daarvoor leggen wij aan uw staten voor. Bijvoorbeeld voor het beschikbaar stellen van extra middelen voor het realiseren van de schaa sprong OV, dat als nader uit te werken knelpunt is opgenomen in deze perspectiefnota.

Omgevingsbeleid

Vraag 7

Welke kaderstellende onderdelen uit bestaande beleidskaders worden beleidsneutraal overgeheveld naar de Omgevingsvisie, en welke blijven in uitvoeringsagenda's? Graag een overzicht per beleidsveld

Antwoord

Op dit moment wordt gewerkt aan themafiches waarin per beleidskader een voorstel wordt gedaan welke kaderstellende teksten worden opgenomen in de Omgevingsvisie (PS bevoegdheid). Per themafiche wordt ook transparant gemaakt:

- welke teksten uit een beleidskader komen of uit een programma/uitvoeringsagenda;
- of er teksten zijn uit een beleidskader die, gelet op het uitvoerende karakter, beter passen in een uitvoeringsagenda.

De themafiches worden u voor de zomer met een statenmededeling aangeboden zodat u die kunt bespreken en richting kan meegeven voor de feitelijke verwerking in een ontwerp Omgevingsvisie.

Vraag 8

Bevestigt u dat de beleids-neutrale aanpassing van de Omgevingsvisie vóór de verkiezingen 2027 gereed is? Welke kritieke paden/risico's ziet u in het DSO?

Antwoord

Ons streven is gericht op vaststelling van de Omgevingsvisie voor de verkiezingen in maart 2027. Het DSO levert daarbij vooralsnog geen beperkingen of risico's op.

Vraag 9

Welke hiërarchie en prioritering hanteert u tussen nationale opgaven en provinciale keuzes bij de definitieve Nota Ruimte, en welke middelen zijn nodig voor de extra regietaken?

Antwoord

De Nota Ruimte is een zelfbindend document voor het Rijk. Afspraken tussen Rijk en provincie voor de verdere uitwerking en doorwerking van de Nota Ruimte zijn nog niet gemaakt en vinden plaats binnen de kaders die PS stelt.

Stikstof / BOS 2.0

Vraag 10

Kunt u de tijdlijn 2026–2028 geven voor uitwerking, implementatie en uitvoering van BOS 2.0-maatregelen en de benodigde capaciteit voor legalisatie van PAS-melders (per kwartaal)?

Antwoord

In de periode 2026 – 2028 zijn meerdere stikstofmaatregelen in uitvoering om de benodigde stikstofreductie te realiseren. Tevens zijn er een aantal mogelijk aanvullende maatregelen in onderzoek voor noodzakelijke extra stikstofreductie. De zes aanvullende maatregelen die momenteel in onderzoek zijn worden naar verwachting, indien nog niet gebeurd, tegen het einde van het jaar ter besluitvorming voorgelegd aan GS.

Hoeveel capaciteit er (bij de provincie) nodig is voor de legalisatie van PAS-melders hangt af van de uitwerking van het landelijk beleid van het nieuwe kabinet en wat er in die uitwerking van de provincie verwacht wordt.

Vraag 11

Welke juridische risico's (lopende jurisprudentie) ziet u die de uitvoerbaarheid kunnen raken, en welke mitigerende maatregelen treft u?

Antwoord

Uit lopende jurisprudentie blijkt dat het uiterst moeilijk is om PAS-melders te legaliseren en om handnavingsverzoeken bij PAS-melders af te wijzen. Het belangrijkste juridische obstakel voor legalisatie van PAS-melders is dat er stikstofruimte beschikbaar moet zijn. Daarvoor zijn

bronmaatregelen nodig om de stikstofdepositie te verminderen. De bronmaatregelen die tot dusver waren opgenomen in het landelijke programma 'stikstofreductie en natuurverbetering' en het landelijke Legalisatieprogramma PAS (van 28 februari 2022) zijn hiervoor onvoldoende gebleken.

De uitvoerbaarheid van de legalisatie van PAS-melders zal afhangen van de bronmaatregelen die (vanuit het rijk) in de komende periode worden getroffen. De stappen daarvoor zijn vastgelegd in de Omgevingswet (art. 22.21). De minister van LVVN moet uiterlijk 1 mei 2026 een programma vaststellen met maatregelen om PAS-melders te legaliseren. Dat programma moet gerichte maatregelen voor het verminderen van stikstofemissie bevatten. De provincie Noord-Brabant staat in nauw contact met het Rijk en maakt daarbij de urgentie van maatregelen voor de legalisatie van PAS-melders regelmatig kenbaar.

VTH / Omgevingsdiensten

Vraag 12

Hoeveel structurele fte en middelen zijn tot 2030 nodig bij de drie omgevingsdiensten voor nieuwe taken (intrekkingenbeleid, ammoniakemissies, overgangsgebieden, gewasbescherming) en hoe worden deze bekostigd?

Antwoord

De dynamiek op deze dossiers, de afhankelijkheden van beleid dat nog gevormd wordt en het aantal handhavingsverzoeken dat we krijgen maakt het lastig om in te schatten hoeveel fte's en middelen hiermee gemoeid gaan.

Voor het intrekkingenbeleid en de vermindering van de ammoniak emissie zijn wel inschattingen gedaan. Voor het intrekkingenbeleid schatten we dat dit tot 2030 gaat om ca. €850.000,- euro aan personele kosten.

Met betrekking tot de aanpak van de vermindering ammoniakemissie is eerder gecommuniceerd dat dit naar schatting gaat om ca. 1700 bedrijven waarvoor meldingen / maatwerkvoorschriften moeten worden behandeld. Daarbij gaan we uit van een kostenraming met een bandbreedte tussen €10,8 miljoen en €13,8 miljoen euro aan personele kosten.

De benodigde capaciteit m.b.t. overgangsgebieden en gewasbescherming is nog niet in te schatten omdat hierbij nog te veel afhankelijkheden en onduidelijkheden zijn. Deze dossiers zijn nog in voorbereiding. Beleidskeuzes moeten nog gemaakt worden en het is nog onzeker hoeveel handhavingsverzoeken en meldingen we zullen ontvangen.

In de tweede helft van 2026 hopen we hier meer duidelijkheid over te krijgen. Gelet op de wettelijke taken en mogelijke maatschappelijke onrust die deze dossiers met zich meebrengen verwachten we een toename van de benodigde capaciteit.

De kosten van deze ontwikkelingen kunnen worden opgevangen binnen de huidige begroting.

Gebiedsgerichte aanpak

Vraag 13

U noemt ~100 projecten. Kunt u per regio top-risico's, koppelkansen en de stand van arrangementen met het Rijk specificeren?

Antwoord

In de projecten en de financiering daarvan is goed gekeken hoe verschillende opgaven, financiële stromen en daarmee koppelkansen kunnen worden benut. Rijksfinanciering is hierbij de voornaamste driver, hiermee wordt ook voorgesorteerd én voortgeborduurd bij nieuwe kansen voor (rijks)financiering. De huidige rijksmiddelen kennen strakke deadlines (2028 en 2032) waarbinnen de

maatregelen uitgevoerd moet zijn. Daar zijn afgelopen periode de juiste projecten bij gezocht, ook met oog op het gereed hebben van de benodigde capaciteit om snel te starten. De risico's (zoals niet tijdig kunnen realiseren of onvoldoende doelbereik) in de gebieden en projecten zijn afgelopen periode zoveel als mogelijk geïdentificeerd, uitgesloten of gemitigeerd. Samen met de partners wordt hier komende jaren actief op georganiseerd en gestuurd.

Wonen & RO

Vraag 14

Per COROP-regio: wat is de programmeerruimte, harde/plannenvoorraad en de impact van netcongestie/stikstof op de opleverlijn t/m 2030/2035?

Antwoord

In de periode 2025 t/m 2034 zijn in Noord-Brabant voor in totaal 133% aan plannen beschikbaar, waarvan 48% in harde plancapaciteit. Daarmee zijn er voldoende plannen beschikbaar om de provinciale woningbouwopgave in deze periode aan te kunnen pakken. Ook regionaal zijn er voldoende plannen.

Op dit moment is er onvoldoende informatie beschikbaar om aan te kunnen geven wat de impact is van netcongestie en stikstof op de realisatie van woningen in de periode t/m 2030/2035. Dit blijkt ook uit de [provinciale rapportage op de randvoorwaarden](#) om de regionale woondeals uit te voeren (oktober 2025).

Vraag 15

Wet Regie Volkshuisvesting. Wat is het governance-ontwerp voor de provinciale Wrv-toezichtsrol (monitoring, risicosignalering, interventieladder)?

Antwoord

Hierover is nog geen duidelijkheid. Dit is nog onderwerp van gesprek met het ministerie en is ook afhankelijk van de definitieve wetteksten.

Vraag 16

Grondbeleid woningbouwopgave. Welke juridische instrumenten (verwerving, erfpacht, anterieure overeenkomsten) overweegt u en welke risicoafdekking in de ARR is benodigd?

Antwoord

Het gaat om aanvullend grondbeleid op het bestaand instrumentarium van het Ontwikkelbedrijf en Ruimte voor Ruimte, altijd op verzoek van de gemeente. De instrumenten zoals verwerving, erfpacht en anterieure overeenkomst heeft de provincie al tot haar beschikking en zij kan deze inzetten. Vooralsnog is onduidelijk hoe hoog de risicoreservering hiervoor dient te zijn. Dat wordt nader onderzocht.

Werklocaties /economie

Vraag 17

Welke organisatievariant (BOM/ORR/nieuwe VP) heeft de voorkeur, wat is het benodigde werkkapitaal, het beoogde rendementsprofiel en de ruimtelijke KPI's (intensivering/ha, energie, mobiliteit)?

Antwoord

Er is in de Statenmededeling herstructurering bedrijventerreinen geen voorkeur benoemd. Drie opties zouden nader worden verkend. Echter, inmiddels hebben BOM en ORR na interne afweging laten weten dat de aard van de herstructureringsopgave onvoldoende logisch en niet duurzaam aansluit bij de huidige bedrijfsvoering en strategische opdracht. Daarom wordt alleen de variant van een nieuwe Verbonden Partij uitgewerkt.

Mobiliteit

Vraag 18

KOPI. Welke onderhoudsnormen (wegen/kunstwerken) hanteert u, wat is het achterstallig onderhoud per 1-1-2026 en welke drie dekkingsopties (middelen, kwaliteitsdaling, fasering) liggen voor?

Antwoord

Er is geen sprake van achterstallig onderhoud. Het kwaliteitsniveau ligt vast in de uitvoeringsagenda KOPI. We voeren het onderhoud uit op basis van een meerjarige onderhoudsplanning. Fasering en middelen zijn de twee knoppen waaraan we kunnen draaien.

Vraag 19

Programmering mobiliteit. Voor projecten met stikstofonzekerheid (o.a. N279 Veghel–Asten): wat is de actuele kostenstijging (scope/markt/maatregelen) en welke go/no-go-beslismomenten plant u in 2026–2027?

Antwoord

Voor provinciale onderhouds- en reconstructieprojecten worden de budgetten vooraf geïndexeerd naar het uitvoeringsjaar. Door de geopolitieke onrust zien we wel dat de indexpercentages oplopen. Hiervoor zijn in het kader van de Programmering Mobiliteit wel middelen gereserveerd in de reserve.

Voor een aantal grote provinciale reconstructie waarvan de exacte uitvoeringstermijn nog onduidelijk is (N279, N284 en N629) zijn in de Programmering extra reserveringen opgenomen voor indexatie (5,75% gedurende 5 jaar).

De [NRD voor de N279](#) is vastgesteld. Vanuit een aantal kansrijke alternatieven wordt toegewerkt naar een voorkeursalternatief. In Q1 2027 zal dit moeten leiden tot een besluit.

Vraag 20

OV concessie ZO. Wat is het extra exploitatiebedrag per jaar voor de schaa sprong (nieuwe buslijnen westzijde, BIC-Noord), uitgesplitst naar DRU's, materieel en personeel, en welke cofinanciering verwacht u (Rijk/regio)?

Antwoord

Voor een OV-schaa sprong in lijn met de ambities van de Brainportdeal en convenant Beethoven is voor de exploitatie van de Brainportlijnen een tekort van € 10 mln structureel per jaar op de exploitatie van deze lijnen, waarbij al rekening gehouden is met een bijdrage van het bedrijfsleven en de reizigersopbrengsten. We voeren gesprekken hierover met het Rijk. Op basis van de gedeelde verantwoordelijkheid willen we een rijksbijdrage van € 6,5 mln per jaar. We hebben nog geen afspraken kunnen maken met het Rijk hierover.

Vraag 21

OV concessie ZO. Hoe borgt u dat uitbreiding in ZO-Brabant niet ten koste gaat van aanbod in overige regio's (minimumnormen aanbodkwaliteit)?

Antwoord

Zonder aanvullende middelen (zowel provinciaal als rijks) voor deze Brainportlijnen is er geen geld voor exploitatie van de Brainportlijnen tenzij die ten koste gaat van bereikbaarheid van de rest van de regio. In deze Perspectiefnota is de groei van het OV-aanbod via de nieuwe concessie Zuidoost daarom als knelpunt opgenomen. Dit zal de komende tijd verder uitgewerkt gaan worden in een voorstel aan PS.

Energie

Vraag 22

Staat van Brabant. U noemt ~3.500 bedrijven op de wachtlijst. Kunt u per netcluster (TenneT/Enexis) doorlooptijden, flexmaatregelen en investeringskalender 2026–2040 samenvatten?

Antwoord

Deze vraag heeft betrekking op de leesbaarheid van de Investeringsplannen van de netbeheerders. Wij hebben deze vraag al eerder aan de netbeheerders gesteld (net als de toezichthouder ACM). Het samenvatten van de Investeringsplannen is in onze ogen aan de netbeheerders.

Vraag 23

Opwek hernieuwbare energie. Welke alternatieve locaties/mitigaties (radar/laagvliegen) onderzoekt u om RES 1.0-doelen te halen bij latere realisatie en wat is het ruimtebeslag versus defensie/luchtvaart?

Antwoord

Op het eerste deel van de vraag reagerend, de RES 1.0 is door de deelnemende partijen (gemeenten, waterschap en provincie) en zal via deze zelfde partijen moeten worden gewijzigd. Daar is op dit moment nog geen sprake van. Wel zijn er gesprekken met Defensie om te bezien hoe het gebruik van ruimte op elkaar kan worden afgestemd. Zo past Defensie inmiddels een andere radartoets toe, waardoor er meer mogelijkheden ontstaan.

Het tweede deel van uw vraag is niet te beantwoorden. Het feitelijke ruimtebeslag van Defensie/luchtvaart is beperkt (luchthaventerreinen), in gebieden waarin gevlogen wordt, kun je eigenlijk niet spreken van ruimtebeslag, maar wel van beperkingen aan het ruimtegebruik.

Vraag 24

Regionaal warmtebedrijf. Wanneer ontvangt PS het ondernemingsplan met middelenraming en welke risicobeheersing (vraagvolumes, bronrisico, tariefregulering Wet collectieve warmte) wordt voorgesteld?

Antwoord

Wij streven ernaar om het ondernemingsplan voor het zomerreces af te ronden. Dit met als doel om het ondernemingsplan voor de eerste 5-7 jaar na oprichting na het zomerreces met PS te delen.

Vraag 25

Het hoogspanning elektriciteit transportnet in Brabant is een onderdeel van het Europese energiebeleid, en dient capaciteit beschikbaar te hebben voor doorvoer van elektriciteit. Kunt u aangeven wat de afspraken met de EU zijn m.b.t. het verplicht beschikbaar stellen van doorvoercapaciteit en welke gevolgen dit heeft voor de netcongestie in Brabant.

Antwoord

Nee, wij weten niet wat de afspraken met de EU zijn m.b.t. het verplicht beschikbaar stellen van doorvoercapaciteit. Deze afspraken en het navolgen van deze afspraken liggen bij het rijk en netbeheerder TenneT.

Voor zover wij weten heeft het beschikbaar stellen van doorvoercapaciteit op het hoogspanningsnet geen gevolgen voor netcongestie in Brabant. Exacte informatie hierover ligt bij TenneT.

Vraag 26

U schrijft: 'Het gebruik van elektriciteit als energiebron groeit fors' Kunt u aangeven wat het elektriciteitsverbruik per jaar was in de periode die de 'Staat van Brabant' beschrijft.

Antwoord

De vraag laat zien dat de geciteerde zin op meerdere manieren is te lezen. Wat wij hier bedoelen is dat de toepassing van elektriciteit als energiebron toeneemt, als alternatief voor bijvoorbeeld aardgas. Uit uw vraag begrijpen wij dat deze zin ook gelezen kan worden dat het elektriciteitsverbruik fors groeit. En dat is een onjuiste constatering, besparing van elektriciteit en de toename van het gebruik van elektriciteit als energiebron, houden elkaar ongeveer in evenwicht.

In de [Energiemonitor](#) is de ontwikkeling van de energievraag tot 2024 terug te zien (Tegel: Elektriciteit – eenheid PJ/TWh) en een daling van het totale energieverbruik (Tegel: Overzicht).

Vraag 27

De 'staat van Brabant' verwijst naar de link: <https://geoportaal.brabant.nl/portal/apps/sites/#/staat-van-brabant/pages/energie> Daar is te vinden dat vervoer (biobrandstof) in 2023 4334 TerraJoule (TJ) is. Kunt u aan geven om welke (bio)brandstoffen dit gaat en welke (energie) hoeveelheden biobrandstoffen die 4334 TJ opgebouwd is.

Antwoord

Dit gaat om vloeibare biobrandstoffen die meestal worden bijgemengd bij fossiele brandstoffen. Van de totale biobrandstof is 57% biodiesel en 43% biobenzine (CBS). Het cijfer in de Staat van Brabant is het totaal van de vervoersmodaliteiten binnenlandse scheepvaart, mobiele werktuigen, railverkeer en wegverkeer. Waarbij wegverkeer verantwoordelijk is voor 90% van het verbruik (klimaatmonitor, RVO).

Landbouw

Vraag 28

Huidig krediet €30 mln raakt op. Wat is de benodigde ophoging, welke selectiecriteria gelden (ha, ligging, wateropgave) en welke verwachte NH₃-emissiereductie per transactie realiseert u?

Antwoord

De benodigde ophoging is een keuze. Er wordt nu gewerkt aan een voorstel om het budget met 30 miljoen op te hogen. Daarmee zou de regeling weer 5 tot 7 jaar vooruit kunnen.

Selectiecriteria voor de regeling zijn:

- De aanvraag wordt gedaan door een veehouder die landbouwactiviteiten uitvoert in Noord-Brabant en minimaal 10 ha grond in agrarisch gebruik heeft en ingeschreven is bij KvK
- Er is een businessplan waaruit blijkt dat (na de grondtransactie) de veebezetting van het bedrijf maximaal 2 GVE per hectare bedraagt en waarover de adviescommissie een positief advies heeft gegeven.
- De adviescommissie beoordeelt het businessplan op de motivatie om natuurinclusief te ondernemen, of er voldoende natuurinclusieve maatregelen worden genomen op het gebied van bodem en water, biodiversiteit en landschapskwaliteit, en of het bedrijf financieel gezond is en de eventueel benodigde investeringen kan dragen.
- Op de grond die wordt ingebracht in de regeling en in erfpacht wordt genomen mag geen gebruik gemaakt worden van kunstmest en chemische bestrijdingsmiddelen. De grond wordt in gebruik genomen als kruidenrijk grasland of een natuurinclusief vruchtwisselingssysteem. Eventueel kan er gekozen worden om ook minder mest op de grond toe te passen (geen varkensdrijfmest en max 100 kg N / ha runderdrijfmest).

- De grond die wordt ingebracht in de regeling betreft minimaal 2 ha, mag niet in NNN liggen, is onbebouwd en niet bestemd om te bebouwen, heeft een landbouwbestemming, is ontsloten en is geschikt om natuurinclusief in gebruik te nemen.

Zie ook de regeling: [Beleidsregel grond voor natuurinclusieve landbouw Noord-Brabant | Lokale wet- en regelgeving](#)

Op basis van onderzoek door het Louis Bolk Instituut (e.a.) is geconcludeerd dat de emissiereductie van natuurinclusieve melkveehouderij bij gebruikmaking van de handreiking in combinatie met de lage veebezetting en verplichte score op weidegang overeenkomt met de reductie-eis die is opgenomen in de Omgevingsverordening. Dat komt dan neer op een verwachte reductie van ongeveer 50% door een natuurinclusieve bedrijfsvoering.

Vraag 29

Kunt u het ontwerp van het fonds (immunisatieportefeuille, hefboom, risicodeling, rente/aflossing) en KPI's (emissiereductie, verdienvermogen) toelichten?

Antwoord

We hebben dit in voorbereiding. Het is te vroeg om dit te kunnen delen.

Water en bodem

Vraag 30

Rivierverruiming. Gevraagde extra bijdrage €5 mln (2026–2028): hoe verhoudt dit zich tot de totale meerkosten en welke cofinanciering is al toegezegd door partners?

Antwoord

De rivierverruimingsmiddelen worden onder andere ingezet voor het werven van Rijksmiddelen, zoals de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) om rivierverruimingsmaatregelen te realiseren. Onlangs is bijvoorbeeld 12,5 miljoen euro aan PAGW-middelen toegekend door het Rijk, waar een deel van de gevraagde middelen in deze PPN voor worden aangewend als cofinanciering. Daarnaast worden de rivierverruimingsmiddelen ingezet om projecten naar de uitvoeringsfase te brengen, waarbij de provinciale bijdrage een hefboom is om ook andere partners te activeren om te investeren in de rivierverruimingsprojecten en samenhangende opgaven. Onze bijdrage is altijd gebaseerd op onze rol en taak en dus evenredig in verhouding tot de totale kosten.

Vraag 31

Onderhoud vaarwegen West-Brabant. Wat is het minimaal vereist onderhoudsniveau na stelselwijziging 2028, de jaarlijkse lastengap t.o.v. de begroting en het voorgestelde dekkingspad?

Antwoord

Het onderhoud en nautisch beheer van de vaarwegen wordt ook na 2028 sober maar doelmatig uitgevoerd op basis van de vereisten ten aanzien van de scheepvaartklassen zoals vastgelegd in de Omgevingsverordening. In de Statenmededeling welke uw Staten voor de zomer van 2026 gaan ontvangen, wordt de stand van zaken van het Onderhoud vaarwegen in de volle breedte (waaronder de stelselwijziging) nader toegelicht inclusief de financiële consequenties.

Natuur

Vraag 32

Natuurpact 2.0. Welke financieringskloof resteert na ophoging standaardkostprijzen (2026) en welke scenario's voorziet u indien het Rijk niet dekt (impact op beheer, NNB en EVZ's)?

Antwoord

De kosten voor realisatie en beheer van het NNN zijn in de afgelopen jaren gestegen, onder meer door fors stijgende grondprijzen. Daarom gaan we in overleg met het Rijk over het Natuurpact 2.0 om

tot passende afspraken te komen zodat we voldoende middelen hebben voor de volledige realisatie van het NNN (de combinatie van het natuurnetwerk Brabant en de Ecologische verbindingzones). Als de middelen niet toereikend zijn, zullen we keuzes moeten maken: minder realiseren, meer tijd uittrekken voor de realisatie, provinciale opgaven combineren en/of alternatieve bekostiging vinden. We bereiden hiervoor scenario's voor, zodat we afhankelijk van de onderhandeling met het Rijk koers kunnen bepalen over de realisatie van het resterend deel van het NNN.

In de Voortgangsrapportage van de Uitvoeringsagenda Natuur zullen we Provinciale Staten informeren over de tussenstand.

Vraag 33

Natuurherstelverordening. Welke rollen/verantwoordelijkheden verwacht u voor de provincie en wat is de indicatieve kostenraming 2027–2034 voor Brabant?

Antwoord

Het rijk is verantwoordelijk voor de implementatie van de Natuurherstelverordening. Het ministerie van LNV is bezig met het opstellen van een ontwerp-Natuurplan dat in september 2026 moet worden ingediend bij de Europese Commissie. Pas bij de publicatie hiervan wordt duidelijk wat de omvang is van de landelijke opgaven. Het is al wel duidelijk dat er taken naar de provincies gedelegeerd gaan worden. Rijk en IPO gaan in gesprek over hoe taken, bevoegdheden en bijbehorende middelen goed in verhouding komen. In Brabant zullen we handelen vanuit de Motie M48a-2025 'Zonder knaken geen extra taken voor natuurherstel'.

Vraag 34

Hoofdstuk 4.4.2 – Landbouwenclaves/pachtafkoop) Wat is de portefeuille-stand (aantal dossiers, ha, gemiddelde afkoopsom), effect op realisatie NNB en welke extra middelen zijn nodig om de vraag te bedienen?

Antwoord

Perspectiefnotamiddelen 2025 voor enclaves worden via de subsidieregeling besteed aan zowel pachtafkoop als afwaardering en inrichting in het Natuurnetwerk.

Aantal ha's pachtafkoop:

Voor pachtafkoop zijn in totaal (tussenstand januari 2026) voor 270 ha beschikkingen afgegeven. Dit betreft pachtafkoop van zowel enclaves bestaande natuur als nieuwe natuur, in N2000 gebieden, natte natuurparels en overige delen van het Natuurnetwerk.

Gemiddelde afkoopsom: de meerderheid van deze beschikkingen is pas eind 2025 afgegeven. Het proces rond pachtafkoop is dus nog volop gaande, en daarom is de gemiddelde afkoopsom van deze projecten nog niet te geven.

Effect op de realisatie: pachtafkoop is in de subsidieregeling altijd gekoppeld aan inrichting.

Pachtafkoop draagt dus altijd bij aan de realisatie van het natuurnetwerk.

Benodigde extra middelen: Met €5 miljoen kunnen we ongeveer 125 ha pachtafkoop realiseren. De totale opgave is groter (ongeveer €32 miljoen).

Zuidoost/Brainport

Vraag 35

Project Beethoven / OV. Hoe borgt u dat de OV-exploitatie-impuls synchroon loopt met infrastructuuropleveringen (HOV4, MMK, Brainportlijnen) en verstedelijking (NOVEX), met prestatie-indicatoren (modal split, reistijd)?

Antwoord

Er worden op dit moment belangrijke stappen gezet in de OV-infrastructuur in de Brainportregio (o.a. voorkeursalternatief MMK, definitief ontwerp HOV4, start ontwikkeling BIC Noord). We streven ernaar om de verschillende ontwikkelingen zoveel als mogelijk op elkaar aan te laten sluiten en sluiten hier ook zoveel mogelijk op aan met de uitwerking van de OV concessie. Maar straks in de uitvoering ontkomen we er niet aan dat er op onderdelen hinder ontstaat (bijvoorbeeld realisatie MMK). In de Programmering Mobiliteit is hiervoor een frictiebudget voor de OV-exploitatie gereserveerd en dit is voor bijvoorbeeld de MMK ook onderdeel van het projectbudget.

Werklocaties/economie.

Vraag 36

Welke prioritaire grootschalige productielocaties zijn geprogrammeerd en wat is per locatie de elektriciteitsbeschikbaarheid en de voorziene mitigatie?

Antwoord

De volgende grootschalige productielocaties zijn geprogrammeerd:

- Reinierpolder III (Steenbergen)
- Vijf Eiken (Oosterhout)
- Wijkevoort (Tilburg)
- Maasoever (Waalwijk)
- De Brand II ('s-Hertogenbosch)
- Heesch-West ('s-Hertogenbosch en Bernheze)
- Brainport Oost (Helmond en Someren)
- Ekkersrijt uitbreiding (Son en Breugel)

Netcongestie en/of het verkrijgen van een netaansluiting is een vraagstuk bij veel nieuw te ontwikkelen locaties. Welke problemen er precies spelen op de locaties is ons niet bekend.

Defensie

Vraag 37

Voor de 18 plannen in Brabant: graag per plan de ruimtelijke inpassing, benodigde milieuruimte (stikstof/geluid/natuur) en koppelkansen (innovatie, mobiliteit) inclusief planning vergunningen 2026–2028.

Antwoord

De ruimtelijke inpassingen van de defensiegroei behoeften van het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie zijn te vinden op de website van Defensie. Hier wordt per opgave ook de benodigde milieuruimte beschreven daar waar deze bekend is bij Defensie. De koppelkansen met de defensieopgaven worden nader uitgewerkt maar betreffen thema's als energievoorzieningen, natuurwaarden, mobiliteit, werkgelegenheid, wonen, water & bodem, economie en innovatie. Hierover zijn we in gesprek met Defensie. Eventuele vergunningstrajecten komen voort uit de planologische procedures die nog gestart moeten worden. Hieronder per opgave de planologische procedure zoals opgenomen in het [Definitief Nationaal Programma Ruimte voor Defensie](#):

1. Gemeente Cranendonck; Oefenen in verstedelijkt gebied (oefendorp) op oefenterrein Weerterheide. De geschikte planologische procedure voor deze behoefte moet door Defensie nog worden uitgewerkt.
2. Laagvlieggebieden helikopters; Landelijk komen er acht nieuwe laagvlieggebieden bij. Naast de bestaande laagvlieggebieden in Noord-Brabant komen er twee grote nieuwe gebieden en twee deelgebieden bij N1. [Someren N2. ten zuiden van Breda, N3. ten noorden van Bergen](#)

[op Zoom en N4. Sleeuwijk](#). Defensie is voornemens hiervoor een instructieregel binnen het besluit leefomgeving op te stellen.

3. Helikopterlandingsplaatsen op diverse Brabantse oefenterreinen; Springterrein Schaijk, Overdiepsepolder, Woensdrechtse heide, Vughtse Heide, Vrachelse Heide, Rucphense Heide, Langenboom, Oirschotse Heide, Kamp de Kiek. De geschikte planologische procedure voor deze behoefte moet door Defensie nog worden uitgewerkt.
4. Gemeente Maashorst; beperkingengebied rondom vliegbasis Volkel, specifiek de outer horizontal surface. Defensie is voornemens instructieregels op te stellen, waarmee wordt voorkomen dat obstakels worden opgericht in deze zone.
5. Gemeente Woensdrecht; schietbaan t.b.v. Koninklijke Militaire School Luchtmacht (KMSL) Vliegbasis Woensdrecht. Volgens Defensie is een planologische procedure hier niet van toepassing.
6. Gemeente Woensdrecht; beperkingengebied rondom vliegbasis Woensdrecht, specifiek de outer horizontal surface. Defensie is voornemens instructieregels op te stellen, waarmee wordt voorkomen dat obstakels worden opgericht in deze zone.
7. Gemeente Gilze en Rijen; beperkingengebied rondom vliegbasis Gilze-Rijen, specifiek de outer horizontal surface. Defensie is voornemens instructieregels op te stellen, waarmee wordt voorkomen dat obstakels worden opgericht in deze zone.
8. Gemeente Oirschot; fysieke (235ha) en geluidsruimte op oefenterrein Oirschotse Heide. Defensie is voornemens een projectbesluit te nemen. Naar verwachting start het proces hiervoor in de loop van 2026. Deze behoefte past niet binnen het huidige omgevingsplan. De start van de planologische procedure kan worden beïnvloed door het verloop van een gebiedsproces. Defensie zal naar verwachting op nationaal niveau regie voeren over de uitwerking van deze behoefte.
9. Gemeente Oirschot; uitbreiden milieuruimte t.b.v. activiteiten op RVS-kazerne Oirschot. Volgens Defensie is een planologische procedure hier niet van toepassing.
10. Gemeente Eindhoven; uitbreiding raccordement Acht t.b.v. voertuigen 13. Lichte Brigade. Defensie is voornemens een planologische procedure bij de gemeente aan te vragen om deze behoefte te realiseren. Deze behoefte past niet binnen het geldende omgevingsplan.
11. Gemeente Eindhoven; Integraal Beroepsvaardigheden Training-centrum voor Koninklijke Marechaussee en de Defensie Bewakings- en Beveiligingsorganisatie op bestaand defensieterrein. Defensie is voornemens een planologische procedure bij de gemeente aan te vragen om deze behoefte te realiseren. Deze behoefte past niet binnen het geldende omgevingsplan.
12. Gemeente Eindhoven; beperkingengebied rondom vliegbasis Eindhoven, specifiek de outer horizontal surface. Defensie is voornemens instructieregels op te stellen, waarmee wordt voorkomen dat obstakels worden opgericht in deze zone.
13. Gemeente Cranendonck; ingebruikname kazerne Budel en uitbreiden (322 ha) Weerterheide. Deze behoefte lijkt volgens Defensie te passen binnen het huidige omgevingsplan. Binnenplanse realisatiemogelijkheden worden nader onderzocht. Defensie is voornemens een projectbesluit te nemen. Naar verwachting start het proces hiervoor in de loop van 2026. De start van de planologische procedure kan worden beïnvloed door het verloop van een gebiedsproces. Defensie zal naar verwachting op nationaal niveau regie voeren over de uitwerking van deze behoefte.
14. Graafmogelijkheden op diverse oefenterreinen; Rucphense Heide, Vrachelse Heide, Langenboom, Weerterheide. Volgens Defensie is een planologische procedure hier niet van toepassing.

Besluitvorming voor deze laatste drie behoeften moet nog plaatsvinden door het Kabinet:

15. Uitbreiding milieuruimte t.b.v. activiteiten Vliegbasis Woensdrecht, gemeente Woensdrecht. Vooralsnog heeft Defensie aangegeven dat een planologische procedure hier niet van toepassing is.
16. Uitbreiding milieuruimte t.b.v. activiteiten vliegbasis Gilze-Rijen, gemeente Gilze en Rijen. Vooralsnog heeft Defensie aangegeven dat een planologische procedure hier niet van toepassing is.

17. Verandering inrichting vliegbasis Eindhoven verplaatsen hot cargo platform, gemeente Eindhoven. De planologische procedure moet door Defensie nog nader uitgewerkt worden.

Voor de volledigheid, de 18e behoefte betreft de milieuruimte uitbreiding op vliegbasis Volkel. Deze maakt geen onderdeel uit van het Definitief Nationaal Programma Ruimte voor Defensie. Er is door besloten geen aanvullende milieuruimte en/of vergroting van de geluidscontour op te nemen.

Powerport regio Moerdijk

Vraag 38

Welke randvoorwaarden voor leefbaarheid hanteert u (cumulatieve hinder, gezondheid, natuurcompensatie, omgevingskwaliteit) en wat is de financiële impact op de provinciale begroting?

Antwoord

In de [Statenmededeling van 19 november](#) jl. hebben wij u geïnformeerd dat wij de randvoorwaarden, zoals deze zijn gesteld door de gemeente Moerdijk, overnemen. Deze zijn als bijlage ([bijlage 2.1](#)) toegevoegd. Hierin zijn de uitkomsten van een participatieproces vastgelegd en behelzen 81 randvoorwaarden en condities. Aanvullend op de voorwaarden die de gemeente Moerdijk stelt, hebben GS een aantal belangrijke randvoorwaarden gesteld die eveneens deels toezien op leefbaarheid:

- de inpassing van nationale belangen in het gebied moeten niet alleen ruimtelijk en maatschappelijk verantwoord zijn, maar zich ook vertalen in aantoonbare (economische) meerwaarde voor zowel de regio als heel Brabant. Dit moet passend zijn bij het economisch ecosysteem van heel Brabant.
- Voor de provincie blijft het uitgangspunt dat ontwikkelingen niet enkel door Noord-Brabant moeten lopen, maar ook vóór Brabant moeten zijn
 - Alle gevraagde aftakkingen van de Delta Rhine Corridor (DRC) zijn hierbij van belang ten behoeve van onze hele Brabantse economie.
- Met betrekking tot circulaire economie is het van belang om duidelijk in beeld te hebben voor welk specifiek type circulaire economie plaats geboden wordt.

Tenslotte dient er voldoende aandacht te zijn voor natuur- en watercompensatie.

Er wordt op dit moment geen financiële impact op onze begroting voorzien.

Vraag 39

Hoe worden brede-welvaartseffecten kwantitatief meegewogen (indicatorenset en weging) in het richtinggevend besluit?

Antwoord

Op dit moment wordt een MKBA (maatschappelijke kosten- en batenanalyse)-light opgesteld, waarin de brede welvaartsindicatoren worden meegenomen. De MKBA-light wordt ontwikkeld als (mede) onderbouwing voor de besluitvorming. We verzamelen hiervoor een aantal indicatoren, zoals op het gebied van gezondheid, veiligheid, materiële welvaart, woonomgeving en ecologie. In de MKBA worden indicatoren meegenomen waarvan we de meetgegevens hebben (liefst op buurniveau) en die relevant zijn voor de keuze voor de ontwikkelingsrichting. Deze zijn zoveel mogelijk kwantitatief.

Europa

Vraag 40

Meerjarig financieel kader. Welke cofinancieringsreserve acht u nodig voor deelname aan NRPP's/Fonds voor Concurrentievermogen en welk PS-besluit vraagt u in 2026?

Antwoord

Vooralsnog zijn wij niet voornemens om in 2026 een voorstel voor opname in de cofinancieringsreserve voor te leggen. De budgetten voor het NRPP/Fonds voor Concurrentievermogen zijn op dit moment nog niet bekend, waardoor de eventuele provinciale cofinancieringsbehoefte niet op een redelijke en onderbouwde wijze kan worden ingeschat. Zolang deze duidelijkheid ontbreekt, achten wij het niet doelmatig om PS hierover een besluit te vragen.

Vraag 41

Europees energiebeleid / Grids Package. Welke nieuwe verplichtingen landen bij de provincie (infrastructuurplanning, data-uitwisseling) en welke structurele capaciteit boekt u hiervoor in?

Antwoord

Dat weten we nog niet. Doorwerking van dit Europees beleid vindt momenteel, via de nationale overheden, plaats binnen de diverse landen. Binnen Nederland zal een deel van de doorwerking plaatsvinden via al bestaande aanpakken zoals de Landelijke Aanpak Netcongestie. Onder deze aanpak valt de zogenaamde versnellingsopgave, waarbij o.a. van te voren meer duidelijkheid wordt gecreëerd over een bevoegd gezag rol van de diverse overheidslagen en wordt gekeken waar er mogelijkheden zijn om procedures voor ruimtelijke besluitvorming en vergunningverlening te versnellen.

Vraag 42

Bodem / PFAS aanpak. Welke rol krijgt de provincie bij implementatie (bodemdistricten, bevoegdheden), wat is de SPUK-bodem-dekking 2026–2030 en hoeveel saneringscasussen voorziet u?

Antwoord

Het Rijk is op dit moment in gesprek met IPO, VNG en de Waterschappen om de bodemdistricten te bepalen en de bevoegdheden toe te wijzen. Het is dus nu nog niet duidelijk welke rol we als provincie krijgen. De totale regeling voor de periode 2024-2030 beslaat ca €0,5 miljard. Voor 2026-2027 is er landelijk €109 miljoen euro beschikbaar in de SPUK Bodem. Voor 2028 en-2030, de momenten waarop weer een aanvraag kan worden ingediend, zijn de beschikbare middelen nog niet bekend. De inventarisatie en onderzoeksfase voor het in beeld brengen van de PFAS-saneringslocaties is in uitvoering. Het aantal saneringslocaties is nog niet bekend.

Digitalisering

Vraag 43

Welke extra taken uit het addendum (digitale autonomie, AI, informatiebeheer, NDS/FDS) vragen structurele middelen/fte en wat is de meerjarige last?

Antwoord

De extra taken zijn:

- Implementatie en verankering in organisatie en systemen van wettelijk verplichting met betrekking tot data integratie
- De ontwikkeling van een Uitvoeringskader AI waarmee we richting geven aan de inzet van AI binnen onze organisatie
- Het structureel borgen van bedrijfscontinuïteitsbeheer / Business Continuity Management (BCM) om na grootschalige verstoringen snel onze kritieke processen weer op te kunnen pakken
- Het inrichten van een methodiek (met ondersteunend systeem) om op dynamische wijze de rechten van medewerkers op toegang tot data op een verantwoorde manier te regelen. Je koppelt rechten aan functies in plaats van aan individuen. Daarmee beperk je toegang tot wat

iemand écht nodig heeft om zijn werk te doen. In vakjargon (Role based Access Management oftewel RBAC). Dat kunnen we nu niet en dat is wel een eis vanuit de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), Netwerk en informatie beveiliging (NIS2 / Cyberbeveiligingswet) en ISO 27001. (ISO 27001 is een internationaal erkende norm voor informatiebeveiligingsmanagementsystemen (ISMS).

- Er is een toenemende programma- overstijgende vraag op het gebied van monitoring vanuit trajecten als Aanpak Landelijk Gebied, IPW en dashboarding binnen het domein van Menselijk Kapitaal.
- Versterking Service & integratie en Contractmanagement. Op het vlak van digitalisering neemt het aantal leveranciers toe evenals de complexiteit van de contracten. Alle ketenafhankelijkheden (integraties, koppelingen) en vele wijzigingen vragen onder andere om meer service delivery/procesmanagement en versterken van regie op leveranciers en het monitoren van de prestaties van leveranciers.

Het statenvoorstel met betrekking tot het addendum beleidskader Data is reeds naar uw staten gezonden en geeft meer informatie over de benodigde extra structurele taken. Voor deze structurele taken wordt 10,8 fte gevraagd. De meerjarige last is 1.53 mln.

Vraag 44

Informatiehuishouding. Wat is de businesscase (TCO 10 jaar) voor modernisering, de compliance-gaps t.o.v. Archiefwet 2025 en het implementatie pad 2026–2029?

Antwoord

In 2024 is vastgesteld dat de huidige informatie beheeromgeving niet meer voldoet aan eisen van moderne dienstverlening. Ze is niet flexibel en is niet meer volledig compliant met wet- en regelgeving (Archiefwet, WOO). Informatie wordt versnipperd opgeslagen. Er is gebrek aan overzicht en samenhang, er zijn uitdagingen ten aanzien van tijdige vernietiging en overbrenging naar het Brabants Historisch Informatiecentrum, het bewustzijn bij medewerkers van het belang van een goede informatievoorziening verdient verbetering en doordat veel maatwerk is toegepast, is het systeem is niet flexibel.

In 2025 is een scenarioverkenning uitgevoerd die uiteindelijk heeft geresulteerd in de keuze voor een volledig modulaire aanpak. Dat wil zeggen dat alle componenten afzonderlijk worden geselecteerd en aanbesteed.

Als onderdeel van de scenarioverkenning is een kwalitatieve businesscase opgesteld die op de volgende positieve elementen de doorslag gaf ten opzichte van andere scenario's:

- Maximale wendbaarheid en schaalbaarheid
- Geen vendor lock-in
- Sluit optimaal aan op belangrijke architectuuruitgangspunten als eenmalige opslag en meervoudig gebruik van data
- Per functie/proces de best passende oplossing

In oktober heeft de directie een positief besluit genomen over het voorgenomen scenario. De impact op financiën, organisatie en systeemlandschap zal groot zijn en een implementatietraject van meerdere jaren vergen. Om de precieze impact in kaart te brengen wordt in 2026 een impactanalyse uitgevoerd.

Participatie

Vraag 45

Hoe borgt u structurele capaciteit en kwaliteitsnormen (vroegtijdig, representatief, toetsbaar) en hoe monitort u dit in de S&V-cyclus?

Antwoord

Wij borgen structurele capaciteit voor participatie via een organisatorische inbedding van expertise en ondersteuning. We werken momenteel aan verdere verankering van participatieve kwaliteitsnormen in werkprocessen; denk hierbij aan participatieparagrafen en -verslagen. Het verankeren en doorontwikkelen van participatief werken in de provinciale organisatie vindt stap voor stap plaats. In dit proces onderzoeken we ook of, en hoe, monitoring plaats kan vinden - al dan niet via de reguliere S&V-cyclus.

Technische vragen fractie Partij voor de Dieren

Vraag 1

p. 20 - Circulair: "De uitgangspositie van Brabant is zeer goed hierop." Eerder hoorden we dat de transitie van een lineaire naar een circulaire economie nog behoorlijk wat voeten in de aarde heeft.

Vraag: Wat is de actuele stand van zaken rond die transitie; hoe ver zijn we op weg naar een circulaire Brabantse economie, en waar liggen de knelpunten?

Antwoord

Monitoring van de transitie naar een circulaire economie laat zien dat het op dit moment onzeker is of we de doelstellingen voor 2030 gaan halen. Uit de meest recente Noord-Brabantse data blijkt dat sinds 2021 een afname is gerealiseerd van ongeveer **13% (circa 4.000 kiloton)** in het gebruik van abiotische grondstoffen.

Of deze daling daadwerkelijk structureel is, kunnen we pas beter beoordelen wanneer de data over 2025 beschikbaar komt. Op basis daarvan kunnen we nauwkeuriger inschatten of Brabant op koers ligt om de circulaire doelstellingen voor 2030 te behalen.

Vraag 2

p. 22 - Werklocaties: "Bedrijven in Brabant hebben steeds meer moeite om geschikte vestigingslocaties en voldoende elektriciteitscapaciteit te vinden. (...) Hierdoor resteert voor veel bedrijven vooral de mogelijkheid om zich te vestigen op bestaande bedrijventerreinen en gebruik te maken van aanwezige elektriciteitsaansluitingen.

Het is daarom noodzakelijk dat bestaande bedrijventerreinen intensiever en duurzamer worden benut. Dit vraagt om actieve gemeentelijke sturing, mede omdat de markt dit nauwelijks zelfstandig oppakt."

Vraag: Als het vestigen op bestaande bedrijventerreinen voor veel bedrijven de enige optie is, hoe kan het dan zijn dat de markt het niet zelf oppakt om bestaande bedrijventerreinen intensiever en duurzamer te benutten, gezien dat dus direct in hun eigen belang is?

Antwoord

Meer dan de helft van de marktdynamiek vindt plaats in de bestaande voorraad, via huur en/of koop van bestaand vastgoed, intensivering en herontwikkeling. Hoewel herontwikkeling op bestaande bedrijventerreinen al verantwoordelijk is voor de opvang van 20 tot 25% van de ruimtebehoefte, blijft met name herontwikkeling voor grootschalige functies lastig vanwege de aard, omvang en specifieke eisen van de bedrijven.

De markt voor herontwikkeling blijft daarnaast beperkt door complexe procedures, lange ontwikkeltijden, versnipperd eigendom en hoge kosten voor sloop en sanering, waardoor businesscases vaak onrendabel zijn. Daar komt bij dat herontwikkeling niet tot de core business van bedrijven behoort en dat herstructurering voor ontwikkelaars nog geen volwassen markt is waardoor de benodigde professionaliteit en schaal moeilijk tot stand komt.

Vraag 3

p. 22 - Onderhoud provinciaal wegennet: "Reeds eerder is aangekondigd dat de financiën onder druk staan. Dit betekent dat aanvullende middelen nodig zijn of dat het kwaliteitsniveau dient te worden verlaagd. De belangrijkste oorzaken zijn de uitbreiding én opwaardering van de infrastructuur in de afgelopen perioden en een vervangingspiek vanwege de toegenomen ouderdom van met name bruggen en viaducten. In de loop van 2026 maken we de inhoudelijke keuzes inclusief (financiële) consequenties inzichtelijk."

Dit onderwerp staat echter niet in de opsomming van knelpunten die verdere uitwerking vragen, op pagina 36.

Vraag: Hoe komt het dat de stijgende kosten van het provinciaal wegennet hier niet is genoemd?

Antwoord

De stijgende kosten van het beheer en onderhoud van het provinciaal wegennet zijn in de afgelopen jaren consequent benoemd. Bij de [eerste vaststelling van KOPI](#) in 2018 is deze ontwikkeling reeds geschetst. Ook in de [statenmededeling over de mobiliteitsbegroting](#) is het beeld van toenemende financiële druk reeds benoemd samen met de bezuinigingsopties.

De herijking van KOPI zal plaatsvinden in 2027, dus niet meer tot een knelpunt in de huidige bestuursperiode. In deze Perspectiefnota is de ontwikkeling nogmaals onder de aandacht gebracht. Het is aan een volgend college om hier een (financieel) voorstel voor uit te werken.

Vraag 4

Wij krijgen graag inzicht in het aantal ambtelijke FTE die per beleidsprogramma werkzaam zijn. Graag krijgen wij dat inzicht via bijvoorbeeld een organogram.

Antwoord

Onderstaand een overzicht van het aantal fte per beleidsprogramma (realisatie- en ontwikkelprogramma's).

Programma	Bezetting fte
Aanpak Stikstof	32,68
Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrije tijd	36,05
Economie, Kennis en Talentontwikkeling	49,33
Infrastructurele en Gebiedsprojecten	111,38
Kwaliteit Openbaar Bestuur	46,24
Landbouw en Voedsel	41,55
Milieu en Energie	97,04
Multimodale Bereikbaarheid	89,47
Majeure Projecten en Ontwikkelbedrijf	48,51
Natuur	90,57
Slimme Financieringen en Participaties	63,88
Slimme en Groene Mobiliteit	64,93
Vergunningen, Toezicht en Handhaving	26,18
Water en Bodem	55,88
Wonen, Werken en Leefomgeving	103,04
TOTAAL FTE	956,73

Voor een organogram: [zie bijlage](#).

Technische vragen fractie PVV

Vraag 1

p22: "Een hoge mate van beschikbaarheid van het provinciaal wegennet is cruciaal voor het functioneren van het totale mobiliteitssysteem. Een provinciaal areaal zonder achterstallig onderhoud en verkeersonveilige situaties vraagt op een goede structurele borging van deze wettelijke taak. Reeds eerder is aangekondigd dat de financiën onder druk staan. Dit betekent dat aanvullende middelen nodig zijn of dat het kwaliteitsniveau dient te worden verlaagd."

- 1) Kunt u aangeven wat de belangrijkste (veiligheids)consequenties zijn als we het kwaliteitsniveau van het provinciaal wegennet gaan verlagen?

Antwoord

Wij hanteren bij het beheer en onderhoud de richtlijnen van het CROW. Vanuit onze wettelijke verantwoordelijkheid zullen we niet lager gaan dan het basisniveau. Hieronder zal dit leiden tot verkeersonveilige situaties en / of kapitaalvernietiging (te weinig onderhoud op korte termijn zal leiden tot hogere life-cycle costs). Binnen de grenzen van de richtlijnen van het CROW kunnen keuzes voor het beheer en onderhoud worden voorgelegd en wat hiervan de financiële consequenties zijn.

Bovenstaande betekent niet dat er geen verkeersonveilige situaties kunnen bestaan, omdat het fysiek en zeker ook maatschappelijk op dit moment niet altijd mogelijk is. Niet iedere verkeersonveilige situatie kan direct omgezet worden in actie van het verkeerskundig verbeteren van deze situatie.

Vraag 2

p35: "Deze bestuursperiode is besloten om de storting van € 30 mln. per jaar ter aflossing van de (negatieve) reserve balansverkortung te beëindigen. Hierdoor valt tot en met 2030 ca. € 174 mln. vrij. De vrijkomende middelen zijn toegevoegd aan de reserve OV om de korting op de rijksbijdrage voor het studenten OV voor de komende concessieperiode op te vangen. Hierbij is de afspraak gemaakt dat mocht het rijk alsnog besluiten om deze korting ongedaan te maken dat de middelen die hiermee gemoeid zijn dan worden toegevoegd aan de vrije begrotingsruimte. Inmiddels is duidelijk dat de Tweede Kamer een motie heeft aangenomen, waardoor middelen beschikbaar komen voor compensatie OV voor twee jaar. Dit zou in totaal om een bedrag van circa € 30 mln. kunnen gaan."

- 2) Waarom worden de vrijgekomen middelen toegevoegd aan de vrije begrotingsruimte i.p.v. die te gebruiken voor het OV, aangezien daar nog grote (financiële) uitdagingen zijn?

Antwoord

Op basis van een besluit bij de Perspectiefnota 2026 wordt de vrijval van de storting in de reserve balansverkortung:

- Van 2025 t/m 2030 (totaal € 174 mln) ingezet voor de compensatie van de lagere opbrengsten Studenten OV-kaart (SOV-risico) via de reserve OV.
- Vanaf 2031 wordt jaarlijks € 25 mln toegevoegd aan de structurele vrije begrotingsruimte.

Aanvullend hierop is de afspraak gemaakt dat bij latere compensatie SOV door het Rijk dit vrijvalt ten gunste van de vrije begrotingsruimte. Het definitieve besluit is nog niet door het Rijk genomen. Een voorstel voor een eventuele andere bestemming van deze middelen is pas relevant na besluitvorming door het Rijk. Zie ook beantwoording vraag 6 van de BBB fractie.

Technische vragen fractie CDA Brabant

Vraag 1

Op deze pagina staat dat er gekeken wordt naar mogelijkheden voor samenwerking met het rijk. Hoe ver is dat op het gebied van landbouw?

Antwoord

We overleggen op diverse thema's binnen landbouw met het rijk. We overleggen en werken bijvoorbeeld samen met het rijk op het gebied van innovatie voor wat betreft stalsystemen, voer- en managementmaatregelen en mestbewerking, op het gebied van doelsturing, bevorderen biologische landbouw en natuurinclusieve landbouw, Afrikaanse varkenspest, Aanpak landelijk gebied en Veehouderij Gezondheid Omwonenden geitenhouderij en het Schone Lucht Akkoord. Een onderwerp waar de intensiteit van de samenwerking waarschijnlijk zal gaan toenemen is gewasbescherming.

Vraag 2

Er staat dat er 12000 woningen jaarlijks gebouwd zijn. Graag een overzicht waar en in welke vorm deze gebouwd zijn (dus grote steden of kleine kernen en welke soort woningen er gebouwd zijn)

Antwoord

In de periode 2020 t/m 2025 zijn er in Brabant 68.850 nieuwbouwwoningen bijgekomen. Ook op andere manieren wordt er nieuwe woonruimte gecreëerd, bijvoorbeeld door het herbestemmen van leegstaande kantoren, winkels en ander vastgoed. Sinds 2020 kwamen er door dergelijke transformaties 17.000 woningen bij. Bij elkaar lag de *bruto* voorraadtoename hiermee op +86.000 woningen in de afgelopen zes jaar.

Omdat er – vooral door sloop – ook woningen aan de voorraad worden onttrokken (-13.000 vanaf 2020), is de *netto* groei tussen 2020 en 2026 uitgekomen op 72.850 (+6,4%), een toename van ca. 12.000 woningen gemiddeld per jaar.

Naar verhouding lag de groei in het stedelijk gebied gelijk aan die in het landelijk gebied. Zo kwamen er in het zogenoemde stedelijke concentratiegebied 52.750 woningen bij (+6,4%) en groeide de woningvoorraad in de landelijke gemeenten alles bij elkaar met 20.100, eveneens een toename van 6,4%.

Binnen het stedelijk gebied kan onderscheid worden gemaakt in grote steden, middelgrote steden en het overig stedelijk concentratiegebied. In de grote steden ligt de groei hoger dan in de middelgrote steden. Tussen 2020 en 2026 kwamen er in de grote steden 29.500 woningen bij, een voorraadtoename van 7,2%. In de middelgrote steden lag dat percentage op 5,3% (+11.250 woningen). In de suburbane randgemeenten rond de steden lag de groei op 6% (+12.000).

Van de (netto) voorraadtoename in Brabant in de periode 2020 tot 2025* is iets meer dan 60% een koopwoning en bijna 40% een huurwoning (12,5% sociale huur, 27% particuliere huur**).

Verdelen we de groei van de woningvoorraad naar eensgezins- en meergezinswoningen, zeg maar grondgebonden woningen en appartementen, dan ligt de verdeling tussen 2020 en 2025 op 48%, respectievelijk 52%.

Al met al bestaat de Brabantse woningvoorraad vandaag de dag (2025) uit 61,2% koopwoningen, 26,8% sociale huurwoningen en 11,9% particuliere huurwoningen. En van de ruim 1,2 miljoen woningen die er in 2025 in onze provincie staan is bijna driekwart (73,7%) een grondgebonden woningen en iets meer dan een kwart (26,3%) een appartement.

* Gegevens over het afgelopen jaar (2025) zijn nog niet beschikbaar.

*** Sociale verhuurder: huurwoningen in eigendom van 'toegelaten instellingen volkshuisvesting':
woningbouwvereniging, woningstichting, woningcorporatie.
Particuliere verhuurder: huurwoning in eigendom van o.a. bedrijven, particulieren en institutionele beleggers.*

Vraag 3

Graag onderbouwen hoeveel financiële middelen (actuele inschatting) er nodig zijn om in de volgende bestuursperiode de nota ruimte goed in te bedden?

Antwoord

De Nota Ruimte is een zelfbindend document voor het Rijk. Afspraken tussen Rijk en provincie voor de verdere uitwerking en doorwerking van de Nota Ruimte zijn nog niet gemaakt en vinden plaats binnen de kaders die PS heeft vastgesteld.

Vraag 4

In dit stuk wordt aangekondigd dat “Onze eerstvolgende stap is een beleidsneutrale aanpassing van de Omgevingsvisie”. Beleidsneutraal is een ondefinieerbaar begrip. Neutraal op beleid is afhankelijk van de persoon, perspectief en wat iemand “normaal” en “neutraal” vindt, en kan dus daarom nooit werkelijk neutraal zijn. Kader stellend beleid wordt zo letterlijk mogelijk “verhuisd” naar de omgevingsvisie, dit impliceert alles overnemen wat van bovenaf afkomt, wat ook nooit neutraal is. Hoe interpreteert de GS “neutraal”? Alles ook zo letterlijk mogelijk overnemen kan ook mogelijke gezonde beoordeling en kritiek in gevaar brengen.

Antwoord

Op dit moment wordt gewerkt aan themafiches waarin per beleidskader een voorstel wordt gedaan welke kaderstellende teksten worden opgenomen in de Omgevingsvisie (PS bevoegdheid). Per themafiche wordt daarbij transparant aangegeven:

- welke teksten uit een beleidskader komen of uit een programma/uitvoeringsagenda;
- of er teksten staan in een beleidskader die, gelet op het uitvoerende karakter, beter passen in een uitvoeringsagenda.

De themafiches worden u voor de zomer met een statenmededeling aangeboden zodat u die kunt bespreken en richting kan meegeven voor de feitelijke verwerking in een ontwerp Omgevingsvisie. Beleidsneutraal betekent dat er geen beleidswijzigingen worden doorgevoerd die niet door PS zijn vastgesteld. Beleidsneutraal betekent niet dat alle teksten geknipt en geplakt worden: er wordt juist geprobeerd om vanuit de doelstelling van de Omgevingswet al het kaderstellende beleid op een eenduidige en overzichtelijke wijze in de Omgevingsvisie op te nemen.

Vraag 5

Hoe staat het nu met de notitie gewasbescherming welke gedeputeerde in november heeft teruggenomen nav themabijeenkomst? Hoe gaat dit traject nu verder?

Antwoord

Er komt in maart een memo gedeputeerde (Oudenhoven) waarin hij duidelijk maakt wat hij heeft meegenomen van de oordeelsvormende bijeenkomst. Daarbij worden ook de nog openstaande vragen beantwoord. De 100%-versie van het Actieplan Gewasbeschermingsmiddelen zal in Q2 worden vastgesteld.

Vraag 6

Doordat er behoorlijk wat ontslagen vallen bij ASML is er dus minder personeel werkzaam bij dit bedrijf. Gaat dit gevolgen krijgen voor de Beethoven-gelden?

Antwoord

Voor de Schaalsprong Talent levert de provincie geen cofinanciering; we zijn hierbij uitsluitend inhoudelijk betrokken. Daarnaast staat de voorgenomen reorganisatie bij ASML los van de bredere talentvraag in de regionale semiconductorsector, die de komende jaren juist sterk blijft groeien (meer dan 50.000 extra arbeidsplaatsen tot 2032). Daarom heeft de reorganisatie bij ASML geen gevolgen voor de Beethoven-gelden of de Beethoven-plannen.

Vraag 7

Het is nu duidelijk wat voor investeringen in brainport gaan, maar wat voor investeringen worden gedaan om de defensie industrie te bevorderen?

Antwoord

De provincie Noord-Brabant werkt via meerdere sporen aan versterking van de defensie- en veiligheidssector.

1. Provincie Noord-Brabant

- **Voert het Actieplan Missie Veiligheid** uit, waarmee we projecten ondersteunen die bijdragen aan technologische weerbaarheid, veiligheid en strategische autonomie. Binnen dit actieplan ligt de focus op dual-use projecten binnen fotonica, autonome systemen, sensoren, slimme materialen en cybersecurity. Voor de uitvoering van deze agenda is €8 miljoen gereserveerd voor de lopende periode.
- **Investeert in dualuse technologie**, waarbij innovaties zowel civiel als militair kunnen worden toegepast. We richten ons op toepassingen met een defensief karakter of ondersteunende technologieën binnen de genoemde technologische kaders.
- **Versterkt het veiligheids- en defensie-ecosysteem** door samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen en overheden te faciliteren. Naast een bijdrage aan de fysieke en digitale veiligheid worden ook de economische kansen benut.

2. BOM (Brabantse Ontwikkelings Maatschappij)

- **Coördineert** namens het Rijk verschillende defensiegerelateerde programma's, gericht op het versterken van de hightech toeleverketens.
- **Beheert het SecFund** waarmee geïnvesteerd wordt in start-up en scale-up bedrijven die zich bezighouden met security en defensiegerelateerde innovatieve technologieën.
- **Werkt internationaal samen**, o.a. met Baden-Württemberg, aan defensie-innovatie, technologieontwikkeling en waardeketenversterking.

3. Overige partners en initiatieven

- **BITS** (Brabant Innovation for Technology & Security): ondersteunt mkb en hightech bedrijven in het ontwikkelen van dual-use innovaties en applicaties in samenwerking met Defensie.
- **DIANA** (NATO Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic): is door de NAVO opgericht om technologieën voor dual-use te helpen ontwikkelen en om technologische voorsprong te helpen behouden. De BOM, Brainport Development en TU/e geven uitvoering aan de Nederlandse accelerator locatie.

- **Business Park Aviolanda:** ecosysteem voor luchtvaarttechnologie en onderhoud, met directe koppeling aan defensiegerelateerde toepassingen.
- **Europese samenwerking**, o.a. met **Luxemburg** en **Baden-Württemberg**, gericht op technologische samenwerking, strategische autonomie en versteviging van de supply chain.
- **Brabant House of Cyber:** onlangs door GS vastgesteld project dat gericht is op versterking van het Brabantse cybersecurity-ecosysteem en dat aansluit op veiligheids- en defensie gerelateerde technologische ontwikkelingen.

Samenvattend

De provincie draagt via gerichte investeringen, internationale samenwerking, innovatieprogramma's en ondersteuning van bedrijven structureel bij aan versterking van de defensie- en veiligheidssector in Brabant.

Vraag 8

Hoeveel geld is er nodig om powerport Moerdijk te realiseren? Concreet waarom gaat provincie compenseren? Dit zal toch wel het rijk gaan doen?

Antwoord

Op dit moment is niet bekend hoeveel geld er nodig is om Powerport Moerdijk te realiseren. In onze Statenmededeling van november jl. hebben we u geïnformeerd dat we als provincie de grote nationale opgave die voorligt in de Powerport regio Moerdijk herkennen en accepteren dat deze nationale opgave als uitgangspunt wordt genomen.

Qua compensatie hebben we daarbij aangegeven dat financiële compensatie voor inwoners geloofwaardig en voldoende ingevuld wordt door primair het rijk, gelet op de grote nationale opgaven die hier spelen, hierbij een belangrijke randvoorwaarde is. Daarnaast hebben we aanvullend op de voorwaarden die de gemeente Moerdijk stelt, als GS een aantal belangrijke randvoorwaarden gesteld:

-de inpassing van nationale belangen in het gebied moeten niet alleen ruimtelijk en maatschappelijk verantwoord zijn, maar zich ook vertalen in aantoonbare (economische) meerwaarde voor zowel de regio als heel Brabant. Dit moet passend zijn bij het economisch ecosysteem van heel Brabant.

- Voor de provincie blijft het uitgangspunt dat ontwikkelingen niet enkel door Noord-Brabant moeten lopen, maar ook vóór Brabant moeten zijn

- Alle gevraagde aftakkingen van de Delta Rhine Corridor (DRC) zijn hierbij van belang ten behoeve van onze hele Brabantse economie.

- Met betrekking tot circulaire economie is het van belang om duidelijk in beeld te hebben voor welk specifiek type circulaire economie plaats geboden wordt.

- Tenslotte dient er voldoende aandacht te zijn voor natuur- en Watercompensatie.

Het Rijk heeft vooralsnog niet kenbaar gemaakt op welke wijze zij invulling willen geven aan de compensatie.

Vraag 9

Hierin wordt gerefereerd naar de rapporten Wennink en Draghi. De adviezen hierin worden overduidelijk overgenomen, zullen deze rapporten een verdere basis vormen voor toekomstig beleid?

Antwoord

De oproepen uit de rapporten van Draghi en Wennink worden zeker serieus genomen. Als provincie Noord-Brabant werken we al meer dan 15 jaar aan het versterken van ons concurrentievermogen. Mede daardoor staan we er vandaag de dag sterk voor.

Onze koers sluit al langere tijd aan bij de richting die in beide rapporten wordt aanbevolen. In ons **Beleidskader Economie 2030** hebben we vastgelegd dat we willen behoren tot de meest competitieve regio's van Europa. Dat doen we door onder andere in te zetten op:

- het vormen van innovatiecoalities,
- het begeleiden en financieren van innovatieve startups,
- het verhogen van arbeidsproductiviteit,
- het ontwikkelen en behouden van talent,
- digitalisering,
- het circulair maken van de industrie,
- en het versterken van de randvoorwaarden voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

Samen met de BOM hebben we in de afgelopen jaren laten zien dat we, door slimme keuzes en gerichte investeringen, daadwerkelijk impact kunnen maken. Alleen al in deze bestuursperiode (2023–2027) investeert de provincie ongeveer **€135 miljoen** in de Brabantse economie.

De aanbevelingen in de rapporten van Draghi en Wennink bevestigen dus voor een belangrijk deel de koers die Brabant al heeft gekozen. Daarmee vormen deze rapporten niet alleen een bevestiging, maar ook een waardevolle aanvullende basis voor toekomstig economisch beleid.

Vraag 10

Er worden nieuwe vormen van financiering onderzocht. Graag willen wij een actueel overzicht ontvangen van leningen in welke vorm dan ook door de provincie verstrekt zijn en waar momenteel een achterstand is in het doen van aflossingen en of betalen van rente? Graag elke lening los benoemen

Antwoord

Overzicht van leningen met achterstand in betaling van rente en/of aflossing:

Naam	Oorspronkelijke hoofdsom	Rente	Stand per 31-12-2025	Achterstand betaling verschuldigde rente?	Achterstand betaling verschuldigde aflossing?
Catharijndal	2.740.841	0,5%	2.740.841	Ja	Nee
De Torenbouwers	365.000	2,0%	255.500	Ja	Ja
SPARK Campus	1.225.000	1,0%	1.225.000	Ja	Nee
Big Developments	550.000	4,0%	711.552	Ja	Ja
The Chocolate Factory	8.300.000	1,7%	8.300.000	Ja	Nee

Vraag 11

Hierin wordt gesproken over zeldzame aardmetalen voor een transitie naar circulair, wat deze metalen worden geëxtraheerd en verwerkt (vervuilend werk) en daarna geïmporteerd naar Nederland. Wat heeft dat te maken met circulair?

Antwoord

In het kader van **strategische economische autonomie** moet de beschikbaarheid van kritieke grondstoffen en zeldzame aardmetalen (Critical Raw Materials, CRM) binnen Europa beter worden geborgd. Dit geldt vooral voor de groep grondstoffen die door de EU als *strategisch* is aangemerkt. Het uitgangspunt is dat deze materialen zoveel mogelijk binnen de EU zelf worden gewonnen of teruggewonnen.

De Europese Unie heeft hiervoor duidelijke doelstellingen vastgelegd in de **Critical Raw Materials Act** en het bijbehorende uitvoeringsprogramma **ResourceEU**. Op nationaal niveau sluit Nederland hierbij aan via de **Nationale Grondstoffenstrategie**.

Een belangrijk deel van deze CRM kan worden verkregen door **circulaire verwerking van reststromen** die dergelijke materialen bevatten. Voorbeelden hiervan zijn onder andere elektronica-afval en afgedankte zonnepanelen. Door deze reststromen hoogwaardig in te zamelen, te bewerken en te recycleren, kan Europa de afhankelijkheid van landen zoals China aanzienlijk verminderen.

Juist deze circulaire ketens — van inzameling tot hoogwaardige terugwinning — maken dus onderdeel uit van de oplossing, omdat ze bijdragen aan:

- minder importafhankelijkheid,
- meer strategische autonomie,

én een duurzamer gebruik van grondstoffen.

Vraag 12

Er ligt daarna voor het nieuwe bestuur in 2027 de fundamentele vraag voor hoe we verder gaan met een veilig en weerbaar bestuur in Brabant, daar kan het recente onderzoek van de ZRK naar ondermijning in worden meegenomen. Wat doet GS op dit moment concreet met de aanbevelingen die zowel door de ZRK als vanuit het BMC rapport naar voren zijn gekomen?

Antwoord

Allereerst merken we op dat veel aanbevelingen een algemeen karakter hebben en de meeste punten al voortdurend onder de aandacht zijn of in de loop van 2026 worden opgepakt. Bijvoorbeeld stabiliteit en continuïteit van de personele bezetting. Ook het onder de aandacht brengen van structurele capaciteitsproblemen bij gemeenten en politie bij het Rijk doen we op gepaste momenten die zich regelmatig aandienen.

De Brabantse norm weerbare overheid 2.0 is net voor de gemeenteraadsverkiezingen afgerond en aan gemeenten aangeboden. Ook de provinciale organisatie zelf werkt volgens de handreikingen uit de norm. De beleidsmedewerker Veilige Publieke Taak en de integriteitscoördinator zijn momenteel al bezig met de actualisatie van respectievelijk het agressieprotocol en de gedragscode voor ambtenaren. Naar verwachting zullen ook de laatste aandachtspunten in de loop van 2026 worden afgerond.

De duurzame en aanbodgerichte ondersteuning van gemeenten wordt momenteel al in praktijk gebracht. Wij noemen daarbij als voorbeelden:

- de geactualiseerde Brabantse Norm Weerbare Overheid, gekoppeld aan een handelingsperspectief. Met een bijbehorend provinciaal aanbod van een e-learning die voor alle gemeenten toegankelijk is en vanuit gemeenten zelf wordt gepromoot. Ook de e-learning wordt binnenkort geactualiseerd.

- de Risicotaxatietool ondermijning bedrijventerreinen, die gemeenten helpt bij het prioriteren van beleidskeuzes voor lokale operaties en door 75% van de Brabantse gemeenten al is gebruikt. Zie statenmededeling 17 november 2025, nummer C2358108/6218285.

- de wegwijzer aanpak vitale vakantieparken, in combinatie met de organisatie van werktafels en werkateliers; www.brabant.nl/vakantieparken.

- het aanbod via www.brabantmakers.nl aan volksvertegenwoordigers, bestuurders en ambtenaren, zoals de webinar “integere kieslijsten”. Actueel wordt gezien hoe straks rondom het thema integriteit een bijdrage kan worden geleverd aan de inwerkprogramma's van de (in 2026) nieuwgekozen gemeenteraden.

Tot slot (over het BMC-rapport) zijn we zoals gevraagd in motie M134a-2025 Toezicht op natuur en buitengebied kan beter met het SSiB in gesprek met een groot aantal stakeholders over toekomstige doorontwikkeling in de aanpak, samenwerking en draagvlak.

Vraag 13

Provinciale Staten hebben een motie aangenomen waarin ze het college verzoeken een kwartiermaker aan te stellen die een businesscase opstelt voor dit behandelcentrum. Dit voeren we momenteel uit. Bij een positieve uitkomst is naar verwachting een incidentele investering nodig door de partners, waaronder de provincie, om het project op te kunnen starten. Hierover wordt later in 2026 een voorstel aan de staten voorgelegd. Kunt u ons toelichten wat op dit moment de stand van zaken is en wat later in 2026 precies behelst?

Antwoord

Ons college geeft momenteel uitvoering aan deze motie. De kwartiermaker werkt, samen met relevante organisaties, aan een businesscase waarin de inhoudelijke opzet, de organisatie en de financiële randvoorwaarden van een dergelijk behandelcentrum worden uitgewerkt.

De businesscase zal naar verwachting in het najaar van 2026 gereed zijn. Op basis daarvan kan worden beoordeeld of realisatie van een behandelcentrum haalbaar en wenselijk is. Naar verwachting zal dan een go/no-go-besluit worden genomen over een mogelijk vervolg. Als wordt besloten tot realisatie dan kan een startinvestering van de betrokken partners nodig zijn. In dat geval zullen wij Provinciale Staten hierover informeren en een voorstel voor vervolgstappen voorleggen.

Vraag 14

Het is momenteel onduidelijk hoe (en in welke mate) deze de bestaande SPUKS voor Flexpoolregeling en regionale woondeals vervangt en of hier een cofinancieringseis aan vast gaat zitten. Wanneer verwacht u hier meer duidelijkheid over? Kunt u ons daarover informeren met een Statenmededeling?

Antwoord

Hierover is vanuit het ministerie van VRO nog geen duidelijkheid, noch is bekend op welke termijn dit te verwachten is. Indien hierover meer bekend is zullen we uw Staten hierover informeren, bij voorkeur ingepast in een bestaand communicatie- of voortgangsmoment.

Vraag 15

De wet WRV voorziet in een provinciale toezichtrol op volkshuisvestingsprogramma's van gemeenten. Daarmee lijkt er een sterkere regierol voor ons tot stand te komen. Een rol die, zodra de wet in werking treedt, ook structureel ingevuld moet worden met taken als structurele monitoring,

analyse, risicosignalering en advisering. In hoeverre wordt hierop voorgesorteerd? Hoe gaat u dit vormgeven?

Antwoord

De invulling van de toezichtrol is nog onderwerp van gesprek met het ministerie. Intern zijn we deze rol aan het verkennen en wat daarvoor nodig is. Ook wordt er een dashboard voorbereid om de voortgang van de woningbouw nog beter te kunnen monitoren, ook in relatie tot de aanvullende eisen vanuit de Wwrv.

Vraag 16

Als aanvulling op het bestaande instrumentarium van het Ontwikkelbedrijf en Ruimte voor Ruimte is er behoefte aan het voeren van grondbeleid voor woningbouw om gemeenten te ondersteunen bij woningbouwontwikkelingen. Wat verstaat u precies onder het voeren van grondbeleid?

Antwoord

Het betreft aanvullend grondbeleid waarbij de provincie de gemeenten kan helpen om de woningbouw te versnellen en het betaalbaar programma uit de regionale woondeals kan borgen. Het betreft altijd situationeel grondbeleid op verzoek van de gemeente.

Vraag 17

Voor dit plan is extra financiële ruimte nodig. Zowel investeringsruimte voor bijvoorbeeld grondaankopen of leningen als extra middelen voor bijbehorende risicoafdekking, bijdrages in de vorm van subsidies en 'verloren' investeringen. De komende periode wordt het plan verder uitgewerkt en volgt verdere besluitvorming indien nodig. Hoe groot moet die financiële ruimte naar schatting worden en op welke termijn vindt er besluitvorming plaats? Wat verstaat u onder 'verloren'investeringen?

Antwoord

Komende maanden wordt, via een uitvraag onder gemeenten nader bepaald hoe groot de financiële ruimte zou kunnen zijn om gemeenten te helpen bij haar woningbouwopgave (versnelling en het borgen van het betaalbaar programma zoals afgesproken in de regionale woondeals en in de toekomst vanuit de Wet versterking volkshuisvesting). De term 'verloren' investering is per abuis opgenomen.

Vraag 18

Om hierin te voorzien, zijn wij begonnen met de voorbereidingen voor het inrichten van een uitvoeringsorganisatie. De beoogde organisatie richt zich op herontwikkeling op regionaal prioritaire locaties.

Wanneer wordt ps verder geïnformeerd over deze uitvoeringsorganisatie? Aan welke omvang van financiële middelen moeten we denken? Hoe wordt bepaald wat een regionaal prioritaire locatie is?

Antwoord

Uw Staten worden op korte termijn geïnformeerd over de stand van zaken met een memo Gedeputeerde. In de [Statenmededeling Herstructurering bedrijventerreinen](#) van november 2025 is aangegeven dat er nog onvoldoende inzicht is in de exacte omvang van de benodigde middelen voor uitvoering van deze opgave. Wel is duidelijk, zoals aangegeven, dat ongeacht voor welke optie uiteindelijk wordt gekozen, het zeer waarschijnlijk is dat er aanvullende middelen benodigd zijn om de opgave goed te kunnen uitvoeren.

<https://noordbrabant.bestuurlijkeinformatie.nl/Document/View/3ac5fc90-037e-4510-a1b3-956b1f67e448>

De nieuwe uitvoeringsorganisatie is een ondersteunend instrument aan de herontwikkelingsaanpak van gemeenten/regio's. Gemeenten en provincie willen regionale afspraken maken over kansrijke herstructureringslocaties.

Vraag 19

Grondregeling natuurinclusieve landbouw. Is het ook mogelijk om aan die regeling mee te doen zonder de grond aan de provincie te vervreemden en terug te pachten?

Antwoord

Nee, dat is niet mogelijk, op dit moment is dit de enige manier om een dergelijk effect binnen staatssteunregelgeving te bereiken. Wat in de praktijk wel voorkomt is dat een ondernemer een perceel op het oog heeft, laat toetsen voor deze regeling en na aankoop meteen doorlevert in de grondregeling. Op subsidie geënte instrumenten voor herwaardering zijn wel wenselijk. Hierover zijn we momenteel in overleg met de Europese Commissie.

Vraag 20

Hoe ver is nu exact de uitwerking van het verstrekken van leningen aan jonge landbouwers in het kader van duurzaamheid? GS wil dat ze voor 1 juli de investeringen gedaan hebben. Als voorwaarden en mogelijkheden niet bekend zijn kan er toch geen gebruik gemaakt worden van die leningen?

Antwoord

We hebben dit in voorbereiding. Het is te vroeg om dit te kunnen delen.

Vraag 21

De afronding van natuurplannen hebben te maken gekregen met stijgende kostprijzen. De provincie heeft hier nog geen dekking voor verzekerd vanuit het rijk. Als deze dekking niet doorgaat, en dit "financieel knelpunt" ontstaat, welke plannen en acties krijgen dan prioriteit en welke plannen gaan dan niet door?

Antwoord

De kosten voor realisatie en beheer van het NNN zijn in de afgelopen jaren gestegen, onder meer door fors stijgende grondprijzen. Daarom gaan we in overleg met het Rijk over het Natuurpact 2.0 om tot passende afspraken te komen zodat we voldoende middelen hebben voor de volledige realisatie van het NNN (de combinatie van het natuurnetwerk Brabant en de Ecologische verbindingzones). Als de middelen niet toereikend zijn, zullen we keuzes moeten maken: minder realiseren, meer tijd uittrekken voor de realisatie, provinciale opgaven combineren en/of alternatieve bekostiging vinden. We bereiden hiervoor scenario's voor, zodat we afhankelijk van de onderhandeling met het Rijk koers kunnen bepalen over de realisatie van het resterend deel van het NNN.

In de Voortgangsrapportage van de Uitvoeringsagenda Natuur zullen we Provinciale Staten informeren over de tussenstand.

Vraag 22

De implementatie van de natuurherstelverordening is een omvangrijk thema met een zeer fors kostenplaatje. Waar moeten we voor Brabant aan denken en hoe staat dat in verhouding tot ander provincies?

Antwoord

Het rijk is verantwoordelijk voor de implementatie van de Natuurherstelverordening. Het ministerie van LNV is bezig met het opstellen van een ontwerp-Natuurplan dat in september 2026 moet worden ingediend bij de Europese Commissie. Pas bij de publicatie hiervan wordt duidelijk wat de omvang is van de landelijke opgaven. Het is al wel duidelijk dat er taken naar de provincies gedelegeerd gaan worden. Rijk en IPO gaan in gesprek over hoe taken, bevoegdheden en bijbehorende middelen goed in verhouding komen. In Brabant zullen we handelen vanuit de Motie M48a-2025 'Zonder knaken geen extra taken voor natuurherstel'.

Vraag 23

De regeling van pachtafkoop voor landbouwenclaves is dusdanig succesvol dat we overvraagd zijn. De vraag naar pachtafkoop, ook buiten de enclaves, is groter dan het beschikbare budget dat hiervoor vanuit de bestuursakkoordmiddelen is toegekend. Het is dan ook een effectief instrument gebleken om vastzittende inrichting van natuurpercelen los te krijgen voor daadwerkelijke natuurontwikkeling. De komende periode onderzoeken we nut en noodzaak om de inzet van dit instrument te intensiveren en hier extra middelen voor beschikbaar te stellen. Aan welke tijdsplanning moeten we hieraan denken? Wanneer is er besluitvorming over eventueel extra middelen? Is deze systematiek ook breder inzetbaar?

Antwoord

Pachtafkoop kan worden ingezet op percelen in het natuurnetwerk die nog gerealiseerd moeten worden en waar reguliere pacht speelt. Daarbinnen hebben GS de subsidiemogelijkheid voor pachtafkoop niet overal opengesteld maar in bepaalde prioritaire gebieden zoals N2000 gebieden en natte natuurplek. De systematiek is ook breder inzetbaar maar die keuzes zijn mede afhankelijk van beschikbare middelen. Vooralsnog wordt hiervoor nog geen nieuwe besluitvorming voorbereid.

Vraag 24

Een aantal projecten voor agrarische ontwikkelingen rondom de GGA's zijn buiten de boot gevallen omdat deze niet pasten bij de voorwaarden van de SPUK-middelen. Projecten die inhoudelijk gezien wel wenselijk kunnen zijn voor Brabant. Om welke projecten gaat het hier, en waarom pasten deze niet bij de voorwaarden van de SPUK? Wat is de tijdsplanning ten aanzien van het onderzoek naar extra middelen? Wanneer kunnen we een voorstel verwachten?

Antwoord

De SPUK-middelen zijn sterk gekaderd aan doelen en specifieke maatregelen. Binnen de no-regret middelen hebben we een pakket aan natuur- en watermaatregelen en een pakket voor landbouwmaatregelen. De voorgelegde agrarische projecten waren daar niet direct mee te financieren, met name door het ontbreken van permanente borging van de effecten. Hierover is veel overleg gevoerd met LNV, maar dat heeft geen oplossing geboden. Ook wordt er frequent met de agrarische initiatiefnemers gesproken om de aanpak waar mogelijk aan te scherpen. Wij willen de energie van deze gebiedspartners evenwel behouden en de aanpak mogelijk maken. Hiervoor wordt nu gekeken naar alternatieve financiering. Bij de tweede bestuursrapportage volgt een update.

Vraag 25

Naar verwachting zal de provincie een rol krijgen bij zowel de implementatie als de uitvoering van de richtlijn. In 2026 start daarbij de programmatische aanpak van de PFAS-bodemverontreinigingen. De provincie krijgt voor deze aanpak, die doorloopt tot na 2030, een regierol inclusief de uitvoering van

deze saneringsopgave (financiering loopt via de SPUK Bodem. Wanneer start dit precies? Hoe gaat de regierol van de provincie eruit zien?

Antwoord

De regierol wordt, naast het uitvoeren van het PFAS-bronnenonderzoek in samenwerking met de Brabantse gemeenten en Omgevingsdiensten, ingevuld middels kennisdeling en ontwikkeling binnen Brabant en in landelijk samenwerkingsverband op zowel technisch als juridische vraagstukken.

Vraag 26

Op basis van signalen van onder meer onze accountant en in verband met het stimuleren van trede twee van de financiële afweeggladder (revolverend financieren) werken we aan een nieuwe wijze van risicoinschatting. De nieuwe methode leidt tot een lagere risico-inschatting en op basis daarvan tot een lagere storting vanuit beleid in de algemene risicoreserve (ARR) om het risico af te dekken. Waardoor komt het dat de nieuwe methode leidt tot een lagere risico inschatting?

Antwoord

In de huidige systematiek van risico-inventarisatie gaan we uit van het principe 100% tenzij. Dat houdt in dat we een ingeschat restrisico in principe 100% afdekken. Er wordt nu onderzoek gedaan hoe we een inschatting kunnen maken van de kans dat een risico optreedt. Achtergrond is dat we met de huidige systematiek mogelijk te veel middelen reserveren die niet anders kunnen worden ingezet. Door een inschatting te maken van de kans dat een risico daadwerkelijk optreedt is derhalve gerechtvaardigd dat de risico-inschatting lager wordt.

Vraag 27

In dit addendum wordt het beleid aangevuld met de thema's digitale autonomie & soevereiniteit, Artificial Intelligence (AI), Informatiebeheer en aansluiting op landelijke ontwikkelingen, zoals de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS) en het Federatief Datastelsel (FDS). Dit is nodig want de ontwikkelingen gaan snel en we willen geen concessies doen op het gebied van onze digitale weerbaarheid, privacy en cyberveiligheid. Deze extra taken vragen ook extra inzet. Om wat voor concrete taken gaat het binnen deze thema's en wat voor financiële consequenties heeft dat?

Antwoord

De extra taken zijn:

- Implementatie en verankering in organisatie en systemen van wettelijk verplichting met betrekking tot data integratie
- De ontwikkeling van een Uitvoeringskader AI waarmee we richting geven aan de inzet van AI binnen onze organisatie
- Het structureel borgen van bedrijfscontinuïteitsbeheer / Business Continuity Management (BCM) om na grootschalige verstoringen snel onze kritieke processen weer op te kunnen pakken
- Het inrichten van een methodiek (met ondersteunend systeem) om op dynamische wijze de rechten van medewerkers op toegang tot data op een verantwoorde manier te regelen. Je koppelt rechten aan functies in plaats van aan individuen. Daarmee beperk je toegang tot wat iemand écht nodig heeft om zijn werk te doen. In vakjargon (Role based Access Management oftewel RBAC). Dat kunnen we nu niet en dat is wel een eis vanuit de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), Netwerk en informatie beveiliging (NIS2 / Cyberbeveiligingswet) en ISO 27001. (ISO 27001 is een internationaal erkende norm voor informatiebeveiligingsmanagementsystemen (ISMS).

- Er is een toenemende programma- overstijgende vraag op het gebied van monitoring vanuit trajecten als Aanpak Landelijk Gebied, IPW en dashboarding binnen het domein van Menselijk Kapitaal.
- Versterking Service & integratie en Contractmanagement. Op het vlak van digitalisering neemt het aantal leveranciers toe evenals de complexiteit van de contracten. Alle ketenafhankelijkheden (integraties, koppelingen) en vele wijzigingen vragen onder andere om meer service delivery/procesmanagement en versterken van regie op leveranciers en het monitoren van de prestaties van leveranciers.

Het statenvoorstel met betrekking tot het addendum beleidskader Data is reeds naar uw staten gezonden en geeft meer informatie over de benodigde extra structurele taken. Voor deze structurele taken wordt 10,8 fte gevraagd. De meerjarige last is 1.53 mln.

Vraag 28

Ons huidige systeem voor informatievoorziening "Corsa" beantwoordt onvoldoende aan wettelijke eisen voor duurzaam informatiebeheer. Waarin zitten de belangrijkste/grootste tekortkomingen?

Antwoord

Corsa is oorspronkelijk bedoeld als Document Management Systeem (DMS), maar in de loop der jaren is het omgebouwd van een DMS tot een maatwerk zaaksysteem.

Modules zoals besluitvorming, contractregistratie en archivering zijn met maatwerk geïntegreerd en kostbaar. Deze inrichting belemmert wendbaarheid, is technisch beperkt toekomstgericht, en kent een vendor lock-in.

Vraag 29

Een fundamentele modernisering van onze informatiehuishouding is nodig en vraagt een substantiële investering in systemen, processen en vaardigheden. Wat verstaat u onder een substantiële investering?

Antwoord

Om een zeer precies beeld te krijgen van de precieze kosten die moeten worden gemaakt om onze informatiehuishouding te moderniseren, wordt dit jaar een brede impactanalyse uitgevoerd op de aspecten systeem en techniek, processen en organisatie. Ook zal in aanvulling op een reeds uitgevoerde initiële marktverkenning een nadere marktverkenning worden uitgevoerd. Op voorhand kan al wel worden gezegd dat het bij de totale investering om meerdere miljoenen euro's gaat.

Vraag 30

We zien kansen om via een provinciaal gecoördineerde inzet deze meerwaarde, ook in de nieuwe bestuursperiode, te kunnen blijven bieden of zelfs verder te vergroten. Waar denkt u concreet aan?

Antwoord

We denken hierbij aan concrete initiatieven als [Ruimte voor Groei](#), [Brabantmakers](#), Praktijknetwerk Arbeidsmarkt en het Traineeprogramma

[De Toekomst van Brabant](#). Met al deze initiatieven versterken we, samen met onze partners, de uitvoeringskracht van gemeenten. De provinciale rol zit daarbij vooral in het Brabant breed organiseren, verbinden en coördineren - waardoor kennisdeling en schaalvoordelen mogelijk worden. Een provinciaal gecoördineerde inzet helpt om bestaande initiatieven te bestendigen en waar nodig door te ontwikkelen. Zo is 'Ruimte voor Groei' een ontwikkeltraject voor carrièreswitchers die een maatschappelijke bijdrage willen leveren. Tegelijk biedt het gemeenten een innovatieve manier om

nieuw talent aan te trekken voor het ruimtelijk domein of mobiliteit en biedt het een antwoord op de urgente vraag aan gekwalificeerd personeel. Inmiddels hebben al meer dan 60 carrièreswitchers een baan bij 38 gemeenten gevonden. De ambitie is om het programma samen met gemeenten verder door te ontwikkelen waar de vraag en urgentie het grootst zijn.

Om verdere kennisdeling en samenwerking op de arbeidsmarkt op Brabant brede schaal te stimuleren, is het Praktijknetwerk Arbeidsmarkt opgericht. Een breed netwerk van HR-professionals houden zich bezig met de thema's Instroom, Binden en Boeien en Innovatie. Met 'Brabantmakers' bouwen we aan een dynamisch netwerk voor ambtenaren, volksvertegenwoordigers en bestuurders die kennis willen delen en groeien in hun vak. Persoonlijke ervaringen, mensen en kennis worden bij elkaar gebracht op thema's die in Brabant spelen. Met het traineeprogramma *De Toekomst van Brabant* trekken provincie, gemeenten en andere Brabantse overheden gezamenlijk jong talent aan dat via opdrachten bij verschillende organisaties ervaring opdoet en zo wordt voorbereid op een loopbaan binnen de Brabantse overheid.

Vraag 31

Wat zijn de gevolgen van het niet aanvullen van de knelpunten pot? In het verleden zijn hier diverse keren gelden uitgehaald.

Antwoord

De knelpuntenbuffer vormt een onderdeel van de totale vrije begrotingsruimte. Uitgangspunt is dat het college de vrije begrotingsruimte zoveel mogelijk reserveert voor de volgende bestuursperiode en dat we een knelpuntenbuffer aanhouden voor zaken waarover nog deze bestuursperiode een besluit moet worden genomen.

Indien er voor 'knelpunten' in deze bestuursperiode meer geld nodig is dan in de knelpuntenbuffer gereserveerd, dan is het mogelijk om middelen uit de volgende bestuursperiode naar voren halen.

Technische vragen fractie ChristenUnie-SGP

Algemene opzet en financiële kaders

Vraag 1

Kunt u een schatting geven van de financiële omvang van de onzekerheden in de Perspectiefnota en van het voorziene tijdspad waarin hierover duidelijkheid te verwachten is?

Antwoord

Als u hiermee doelt op de ontwikkelingen die wij in hoofdstuk 5 schetsen, dan is de uitkomst van het nieuwe verdeelmodel een onzekerheid die ten laste komt van de VBR/knelpuntenbuffer. Op basis van een inschatting hebben we hiervoor binnen de knelpuntenbuffer een bedrag gereserveerd, maar daarbij ook aangegeven dat het risico bestaat dat dit onvoldoende is.

De overige onzekerheden/ontwikkelingen kunnen in de (naaste) toekomst een positief effect hebben op de vrije begrotingsruimte. Voor het rekeningresultaat komt hier in het jaarrekeningtraject duidelijkheid over. Het proces van doorlichting reserves start na het opstellen van de jaarrekening en is erop gericht om in ieder geval bij de begroting 2027 meer inzicht te bieden in mogelijke vrijval. Over het eventueel afkomen van de R&D-reserve kunt u bij het begin van de volgende bestuursperiode een voorstel verwachten. Ten aanzien van eventuele compensatie voor het studenten OV zijn wij afhankelijk van besluitvorming op rijksniveau. Op basis van de uitwerking van de motie Grinwis zijn wij in afwachting van de compensatie van de eerste €30 mln. Op eventuele extra compensatie hebben wij nog geen zicht.

Vraag 2

Hoe verhouden de voorgestelde prioriteiten zich tot de beschikbare ruimte in de meerjarenraming, zoals opgenomen in de LTP-overzichten en met het oog op de hiervoor genoemde onzekerheden?

Antwoord

Als u met 'voorgestelde prioriteiten' doelt op de in hoofdstuk 5 van de PPN benoemde knelpunten, dan kunnen deze voor zover het de financiële consequenties in deze bestuursperiode betreft binnen de opgehoogde knelpuntenbuffer opgevangen worden, voor zover we dat op basis van de huidige beschikbare informatie nu kunnen inschatten.

2. Thema Natuur en Milieu

Vraag 3

Hoe zijn de bevindingen uit de *Monitoringsrapportage luchtkwaliteit 2025* betrokken bij de beleidskeuzes in de Perspectiefnota?

Antwoord

Er zijn op het gebied van milieu geen beleidskeuzes gemaakt in de PPN 2027. Dus ook niet als gevolg van de bevindingen uit de *Monitoringsrapportage luchtkwaliteit 2025*.

3. Thema Energie

Vraag 4

Hoe zijn de ruimtelijke consequenties van de *Gebiedsinvesteringen Net op Zee – Nederwiek 3* opgenomen in de Perspectiefnota?

Antwoord

Het is ons nog niet bekend wat de exacte ruimtelijke consequenties zijn van de projecten die met de gelden vanuit Nederwiek 3 worden gerealiseerd. Voor meer informatie rondom de projecten verwijzen wij naar de recent verstuurde [Statenmededeling](#).

Vraag 5

Wat betekenen de wachtlijsten bij Enexis voor transportcapaciteit (memo gedeputeerde Maes) voor de uitvoerbaarheid van provinciale energie- en woningbouwopgaven?

Antwoord

Op dit moment hebben we geen beeld van in hoeverre de energie- en woningbouwopgave geraakt zullen worden door netcongestie. Voor een antwoord op deze vraag zijn we afhankelijk van inzichten die alleen de netbeheerder heeft.

Om de impact van netcongestie zoveel mogelijk te beperken, wordt er samen met netbeheerders, gemeenten en RES-regio's gewerkt aan een Brabantse Aanpak Netcongestie, zoals in het ontwerp energieperspectief benoemd staat.

Deze aanpak staat naast de netuitbreidingen, waar we onverminderd op in blijven zetten.

Vraag 6

Op welke wijze is het advies van BrabantAdvies over het *Ontwerp Brabants Energieperspectief 2050* verwerkt in de beleidsrichting voor 2027?

Antwoord

Het advies van Brabant Advies heeft tot een aantal wijzigingen in het ontwerp-Energieperspectief geleid (dat 5 juni 2026 ter vaststelling aan PS wordt aangeboden) en wordt ook meegenomen in de uitwerking van het negental aanpakken die in het ontwerp-Energieperspectief genoemd worden.

Vraag 7

Op pagina 24 wordt gesproken over de oprichting van een regionaal warmtebedrijf en samenwerking met de provincie hiervoor. Is dit de oprichting van een nieuwe verbonden partij? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Ja. Het gaat als we tot oprichting komen om een nieuwe verbonden partij bestaande uit de Nationale Deelneming Warmte (NDW), Enpuls (onderdeel Enexis Groep) en de Provincie.

Vraag 8

Er wordt gesteld dat de realisatie van de RES 1.0 pas na 2030 plaatsvindt. Waarop is dit jaartal gebaseerd? Zullen na 2030 de defensie opgaven minder zullen zijn? Graag een onderbouwing.

Antwoord

De verwachting dat de RES 1.0 na 2030 gerealiseerd kan worden, heeft te maken met de investeringen van de netbeheerders, waardoor er na die datum transportcapaciteit beschikbaar komt. De gelegde relatie met de Defensie-opgaven is niet juist.

Vraag 9

Er wordt gesteld dat alle partijen vasthouden aan de RES 1.0-opgave, terwijl een deel van de realisatie pas na 2030 verwacht wordt vanwege netcongestie. Als realisatie (groten)deels pas na

2030 plaatsvindt, betekent dit dan dat de doelen feitelijk verschuiven van 2030 naar een latere periode. Hoe beïnvloedt dit de bestuurlijke houdbaarheid van de huidige doelstellingen?

Antwoord

Bij de vaststelling van de RES'en zijn geen afspraken gemaakt over het vervallen van afspraken, als deze niet voor een bepaalde datum zijn gerealiseerd. Wat we wel zien is dat in gemeenteraden bestaande afspraken ter discussie worden gesteld. Dat staat los van het al dan niet halen van doelstellingen voor (of na) 2030.

4. Thema Economie en Internationalisering

Vraag 10

Hoe worden de inzichten uit de publicatie *Provincie Noord-Brabant 2026 en dynamiek in de Benelux* betrokken bij de economische koers in 2027?

Antwoord

Wij gaan ervan uit dat uw vraag betrekking heeft op de publicatie die is verschenen naar aanleiding van de nieuwjaarstoespraak van de Commissaris van de Koning: 'Provincie Noord-Brabant 2026 – Dynamiek in de Benelux'.

De manier waarop wij uitvoering geven aan de Uitvoeringsagenda Economie, Kennis en Talentontwikkeling 2024–2027 sluit aan bij de kernwaarden die hierin worden benoemd: degelijk, samenwerkend en innovatief/sprankelend.

We werken daarbij met verschillende partners in binnen- en buitenland, waaronder partners binnen de Benelux.

Onze innovatiecoalities zijn hiervan een concreet voorbeeld: multidisciplinaire samenwerkingen die Brabantse innovatiekracht versterken en grensoverschrijdende samenwerking verdiepen.

Vraag 11

N.a.v. pag. 19: Welke innovatiecoalities zijn in de afgelopen 4 jaar opgezet en waaruit bestond hun succes in grote lijnen?

Antwoord

In de periode **2021–heden** zijn meerdere innovatiecoalities ingericht die bijdragen aan Brabantse transities op het gebied van energie, gezondheid, mobiliteit, voedsel en digitalisering.

Belangrijk om hierbij te benadrukken is dat de daadwerkelijke impact van innovatiecoalities vaak zichtbaar wordt op de middellange termijn (5–10 jaar). Dit komt doordat veel coalities zich nog in een vroege fase bevinden van samenwerking en technologieontwikkeling.

Energietransitie

Nucleaire Energie voor de Toekomst

Succes: Brabantse hightech maakindustrie is structureel verbonden aan de ontwikkeling van de gesmoltenzoutreactor via PROMOSA (met Thorizon, VDL en Demcon). De coalitie heeft daarmee bijgedragen aan nationale agendering en versnelde kennisontwikkeling.

De Batterij van en voor de Toekomst

Succes: Snelle start van onderzoek en valorisatie leidde o.a. tot het opzetten van OBIC als innovatie- en testfaciliteit. De coalitie versterkt het regionale batterij-ecosysteem en de positie van Brabant binnen de Europese waardeketen.

Solar Maakindustrie voor Brabant

Succes: Totstandkoming van een nieuwe Brabantse toeleverketen in de solar-industrie. Eén van de consortiumpartners is inmiddels als startup verdergegaan, met een potentieel arbeidsmarkteffect van honderden banen.

Waterstof

Succes: Versterking van het Brabantse waterstof-maakcluster door gezamenlijke ontwikkeling van nieuwe generatie elektrolyzertechnologie. De coalitie legt de basis voor een schaalbare productielijn en nieuwe bedrijvigheid bij Brabantse mkb'ers.

Gezond ouder worden

Regeneratieve Geneeskunde

Succes: Versterkte samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijven, gericht op de ontwikkeling van een nieuwe maakindustrie rondom regeneratieve technologieën.

Medische Technologie

Succes: Groei van start-ups en versterking van het medtech-mkb door betere kennisdeling, gezamenlijke testfaciliteiten en ondersteuning bij valorisatie.

Mobiliteit & Logistiek

Digitale Weginfrastructuur

Succes: Oprichting en ontwikkeling van het Smart Mobility Research Center (SMRC) waarin TU/e, Fontys en TNO samenwerken met bedrijven. Dit versnelt onderzoek naar slimme mobiliteit en digitale infrastructuur.

Next Level Logistics

Succes: Stimulering van datagedreven logistiek en nieuwe digitale businessmodellen. De coalitie zorgt voor concrete versterking van het innovatieniveau van logistieke bedrijven in Brabant.

Voedseltransitie

Toekomstbestendig Ecosysteem Eiwittransitie Brabant

Succes: Versnelling van innovatie via een versterkt fieldlab-ecosysteem, gericht op duurzame eiwitproductie en versterking van het verdienvermogen van Brabantse ondernemers.

AI & Digitalisering

AI, Data en IT als Motor voor het Stuwend MKB

Succes: Ontwikkeling van een challenge-structuur die startups, studenten en mkb versneld oplossingen laat ontwikkelen voor maatschappelijke vraagstukken; versterking van de regionale AI-capaciteit.

Overkoepelend

Smart Industry 4.0

Succes: Versterking van het Brabantse hightechcluster door versnelde adoptie van sleuteltechnologieën in het mkb, gericht op het toekomstbestendig maken van de maakindustrie."

Vraag 12

Hoeveel en welke Europese middelen worden op dit moment in Noord-Brabant ontvangen?

Antwoord

In de periode 2021-2026 (peildatum 1 januari 2026) is er meer dan 959 miljoen Europese subsidie toegekend aan organisaties in heel Brabant. Dit volgt uit het halfjaarlijkse EU Subsidiemonitor rapport 2021-2027 met peildatum 1 januari 2026 welke onlangs bekend is geworden. Zie: [EU-subsidiemonitor-2021-2027-Stimulus-peildatum-1-januari-2026.pdf](#)

Het afgelopen half jaar steeg het bedrag aan EU-subsidies zelfs met ruim 100 miljoen. Een memo gedeputeerde met daarin deze rapportage is reeds onderweg naar PS.

5. Thema Mobiliteit

Vraag 13

Welke risico's zijn er voor mobiliteitsprojecten door stijgende bouwkosten en netcongestie, en hoe zijn deze risico's verwerkt in de meerjarenraming?

Antwoord

Reguliere infrastructurele reconstructie- en onderhoudsprojecten worden bij het opstellen van de opdracht geïndexeerd naar het verwachte jaar van uitvoering. Daarnaast is er in het projectbudget een risicoreservering opgenomen. Als door externe factoren de indexatie toeneemt en dit niet binnen het projectbudget kan worden opgevangen, is er op dit moment in het kader van de Programmering Mobiliteit een reservering opgenomen voor prijsstijgingen. Voor een drietal grote projecten (N279, N284 en N629) waarvan de termijn van uitvoeren onzeker is, is per project een reservering opgenomen voor prijsstijgingen. Op basis van voortschrijdend inzicht worden bij de actualisatie van de Programmering Mobiliteit deze reserveringen opnieuw bekeken of deze nog voldoende zijn.

Vraag 14

N.a.v. pag. 23: Op welke wijze gaan de beschikbare OV-middelen die worden ingezet voor de brainportlijnen ten koste van de regio? En is dat niet een afweging die aan PS moet worden voorgelegd? Zo nee, waarom niet? Zo ja, voor wanneer is dit voorzien?

Antwoord

De uitvraag voor het OV-aanbod op de Brainportlijnen maakt integraal onderdeel uit van de aanbesteding van de nieuwe OV-concessie Zuidoost. Op basis van het budgetrecht stellen PS het budget voor de OV-concessie Zuidoost vast.

Op basis van de Wet Personenvervoer 2000 zijn GS gemandateerd om het Programma van Eisen vast te stellen. PS worden hierin meegenomen.

Het huidige beschikbaar budget voor de nieuwe concessie voorziet in een kleine schaa sprong in het OV in de gehele regio maar er is nu geen budget beschikbaar voor de exploitatie van de Brainportlijnen. Als uitwerking van de Perspectiefnota 2027 zullen PS geïnformeerd worden over een voorgenomen besluit van GS voor aanvullende provinciale middelen. Het voorstel zal via de 1^e bestuursrapportage 2026 expliciet voorgelegd worden aan PS. Zoals reeds eerder aangekondigd is besluitvorming hierover nodig voor de start van het aanbestedingsproces (zomer 2026).

6. Thema Ruimte

Vraag 15

Hoe worden de grote gebiedsontwikkelingen (Stationskwartier Roosendaal, Kenniskwartier Tilburg, Automotive Campus Helmond) financieel gedekt binnen de LTP?

Antwoord

De provinciale bijdragen (proceskosten, risicoafdekking en subsidies) aan grote gebiedsontwikkelingen zoals 12 omvangrijke, complexe stedelijke gebiedsontwikkelingen en werklocaties zoals Automotive Campus Helmond, worden gedekt uit de middelen uit de daarvoor beschikbare reserves

Vraag 16

Hoe is de *Statenmededeling Ruimte voor Defensie in Noord-Brabant* vertaald naar ruimtelijke en financiële keuzes in de Perspectiefnota?

Antwoord

In de perspectiefnota worden nog geen keuzes gemaakt als gevolg van de defensiegroeiopgave. Er wordt geanticipeerd en indirect gekeken hoe er koppelingen gemaakt kunnen worden. In de perspectiefnota wordt aangegeven dat een kwart van de landelijke NPRD opgave in Brabant gaat landen en dat dit grote ruimtelijke impact: natuur, stikstof, milieu, veiligheid, energie. In de nota is opgenomen dat provincie wil voorkomen dat Defensie andere provinciale opgaven verdringt. Er zijn concrete voorbeelden genoemd zoals de invloed voor het plaatsen van windturbines vanwege radardetectie, laagvliegen en aanvliegroutes. Ook kan de defensiegroei mogelijke aanpassing van de provinciale luchthavenregelingen en – besluiten vragen.

Defensie wordt genoemd als kans in technologie, drones, cyber, sensortech, De defensie ontwikkelingen krijgen door de omvang en impact een prominentere plek op de provinciale agenda.

Vraag 17

Noord-Brabant vergrijst en toch is de verwachting dat het inwoneraantal zal groeien. Dat zal dan vermoedelijk gezien de vergrijzing niet door Brabantse baby's komen. Waar zit die groei en in welke gebieden zijn die voorzien?

Antwoord

Op basis van onze provinciale bevolkings- en woningbehoefteprognose uit 2023 (dit jaar volgt een actualisatie) wordt verwacht dat er alleen al tussen 2026 en 2050 nog ruim 300.000 Brabanders bijkomen. Deze groei wordt voor het vrijwel volledig bepaald door positieve binnenlandse en vooral buitenlandse migratiesaldi. De natuurlijke aanwas – het verschil tussen geboorte en sterfte – is al sinds 2020 negatief. Zonder positieve migratiesaldi zou de Brabantse bevolking krimpen. Verwacht wordt dat de bevolkingsgroei geleidelijk aan zal afnemen, m.n. als gevolg van de vergrijzing die haar hoogtepunt bereikt rond 2040.

De bevolkingsgroei ligt over het algemeen in het stedelijk gebied iets hoger dan in het landelijk gebied. Dit hangt o.a. samen met de over het algemeen wat sterkere vergrijzing in de meer landelijke gemeenten. Op regionale schaal ligt de groei lager in West-Brabant (grijzer) dan in de andere delen van onze provincie.

7. Thema Landbouw

Vraag 18

Hoe wordt het *Stappenplan verduurzaming pacht agrarische gronden* (memo gedeputeerde Smeulders) geborgd in de beleids- en financiële kaders voor 2027?

Antwoord

De maatregelen uit het dossier verduurzaming pacht agrarische gronden zijn verwerkt in de pachtvoorwaarden. Jaarlijks worden de pachtvoorwaarden geëvalueerd. Eventuele aanpassingen van de voorwaarden is een bevoegdheid van GS. Mochten er relevante ontwikkelingen zijn dan melden wij die via de S&V cyclus aan uw Staten. De financiële consequenties van de verduurzaming van de pacht zijn verwerkt in de desbetreffende begrotingsprogramma's. Concreet betekent dit een verlaging van de pachtopbrengst voor het programma waar de ruilgronden voor verworven zijn.

Vraag 19

Op welke wijze zijn de signalen uit de brandbrief van Stichting Samenleving Landbouw en Natuur over 2026 als kanteljaar betrokken bij de beleidsafwegingen?

Antwoord

In deze perspectiefnota zijn ontwikkelingen geschetst en geen beleidsafwegingen gemaakt t.a.v. deze onderwerpen.

8. Thema Samenleving

Vraag 20

Hoe zijn de bevindingen uit de *4e voortgangsrapportage LOF 2025* verwerkt in de beleidskeuzes voor de vrijetijdseconomie?

Antwoord

De Voortgangsrapportages van het LOF zijn op zichzelf geen bron voor aanpassing van beleidskeuzes. Ze geven inzicht in de voortgang in de vorm van enkele feiten en cijfers, inspanningen op het gebied van marketing/communicatie en een overzicht van projecten waarvoor leningen werden verstrekt. Met betrekking tot het LOF is op 5 februari 2026 in de vergadering van de raad van deelnemers besloten dat het tot het einde van 2026 leningen zal blijven verstrekken. Dit is conform de oorspronkelijke afspraken ten aanzien van het LOF. Er worden in deze periode geen aanpassingen aan het fonds meer gedaan. In de komende periode zullen de provincie, de vier Brabantse regio's, Efteling en Libéma bezien welke mogelijkheden/wensen er zijn ten aanzien van een nieuwe toekomstige samenwerking ter versterking van de leisuresector. Voor de provincie Noord-Brabant zal het beleidskader Levendig Brabant hier uiteraard leidend zijn.

9. Thema Bestuur en Financiën

Vraag 21

N.a.v. pag. 29: Op welke wijze gaat de wijziging in de risico-afdekking van de verbonden partijen aan PS voorgelegd worden en wanneer? Kunt u wat eenvoudiger uitleggen wat de bedoeling is met dit onderwerp?

Antwoord

Het gaat hier niet om een beleidswijziging, maar om een concretere invulling van de bestaande methode van "100% risicoafdekking, tenzij". Daarom hoeft dit niet als wijziging aan Provinciale Staten te worden voorgelegd.

Binnen de huidige kaders voor risicoafdekking hanteren we het uitgangspunt dat volledige risicoafdekking (100%) in de risicoreserve noodzakelijk is, tenzij er sprake is van specifieke omstandigheden.

Deze omstandigheden zijn nader uitgewerkt in een nieuw ontwikkelde methode voor de bepaling van het risiconiveau bij deelnemingen. Bij nieuwe deelnemingen en bij nieuwe kapitaalstortingen zal deze methode naar verwachting leiden tot een lager noodzakelijk afdeckingspercentage dan 100%. Deze uitvoering vindt plaats binnen het mandaat van Gedeputeerde Staten.

De methode is gebaseerd op:

- de waarde van de activa van de verbonden partij, en
- de faillissementsvolgorde, waarbij eerst het vreemd vermogen en daarna het eigen vermogen wordt verrekend.

Bijlage. Organogram

